

**Pr. Gelu Aron,
Centrul Eparhial Galați**

TAINA PREOȚIEI ȘI CHIPUL PREOTULUI, ÎN OPERA ȘI GÂNDIREA PĂRINTELUI DUMITRU STĂNILOAE

Moto: „*Centrul creștinismului e Hristos, viața Lui, jertfa Lui. Întreaga viață omenească e reprezentată prin viața Lui, Care în infinite sensuri a trăit pentru noi toți, în ale Căruia experiențe, toate experiențele omenești își găsesc cheia și dezlegarea, Care desăvârșit a fost ceea ce înșine suntem, ca să putem deveni asemenea Lui. (...) avem o singură țintă supremă, spre care avem să tindem: Hristos și împărăția Lui! Cu ochii sufletului ațintiți la Hristos și la Împărăția Lui, să continuăm cu încredere munca noastră la prestolul sacru al vieții de toate zilele!*”¹.

Abstract: *The priesthood and his work in the world is one of the favorite themes of Fr. Professor Dumitru Stăniloae's thinking both in publishing, but also in the theological works. It goes without saying that this reflection on the pastoral activity is based on the Church's teaching about the Sacrament of the Priesthood and its means of implementation, as well as on the experience of the Holy Fathers who have addressed topics such as: the sublime dimension of priest's ministry at the Saint Shrine, the pastoral responsibilities and methods, the model and the work of the priest's life in society and the importance of his family in the pastoral work, the unifying and pacifying role of the priest in the midst of parishioners, prayer and meditation in the life of a sacred servant, intellectual and cultural preparation of the priest etc. The creator*

1. Pr. Dumitru Stăniloae, *Anul bisericesc*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 62, p. 1.

took over these Biblical and Patristic landmarks, which it has adapted to the context of the time in which he lived, Father D. Stăniloae has drawn in its various articles or studies one of the most profound and realistic images of the contemporary priest and of his fundamental mission to human existence in the midst of a world of increasingly deprived of fellowship with God.

Keywords: *Jesus Christ, The Sacrement of Priesthood, priest, pastoral work, worship, faith, Orthodoxy.*

Preliminarii

În 2013 se împlinesc 110 de ani de la nașterea Părintelui Dumitru Stăniloae și 20 de la trecerea sa în Împărăția lui Dumnezeu. În acest sens, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în ședința de lucru a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 29 octombrie 2011 (temei nr. 8279/2011), s-a hotărât comemorarea în acest an a personalității și lucrării pilduitoare a părintelui Stăniloae la nivelul întregii Patriarhii Române. Astfel, pe parcursul întregului an, la Facultățile de Teologie din țară, în Seminarele Teologice, la parohii și mănăstiri, în cadrul orei de religie, au fost evocate chipul și reflecțiile teologice ale acestui mare slujitor și gânditor al Bisericii, considerat „*cu siguranță, în zilele noastre cel mai important teolog ortodox (...)*”², iar opera sa „*una dintre creațiile majore ale gândirii creștine din a doua jumătate a secolului al XX-lea*” (O. Clement).

Una dintre consecințele acestei inițiative binecuvântate este și apropierea slujitorilor, dar și a credincioșilor mireni, de opera și, prin aceasta, de gândirea Părintelui Stăniloae, profund ancorată în dreapta-credință și în operele Sfinților Părinți, dar conectată și la problemele/provocările lumii în care a trăit. Cele 30 de volume de teologie dogmatică, istorie bisericească și spiritualitate ortodoxă, la care se adaugă aproximativ 800 de articole și studii publicate în revistele teologice centrale sau mitropolitane, dar mai cu seamă în periodicul „*Teagraful român*” al Arhiepiscopiei Sibiului (1930-1946) sunt un izvor bogat de teme de reflecție și îmbogățire spirituală pentru fiecare dintre cei ce trec „pragul” operei sale.

2. Olivier Clement, *Geniul Ortodoxiei*, în vol. „Dumitru Stăniloae sau paradoxul teologiei”, ediție îngrijită de Teodor Baconsky, Bogdan Tataru-Cazaban, Editura Anastasia, București, 2003, p. 29.

Reflectând la ceea ce ar fi de folos pentru un slujitor al Sfântului Altar să abordeze într-un studiu privind gândirea teologică a Părintelui Stăniloae, am opinat că – pe lângă abordările/subiectele de dogmatică, liturgică sau mistico-filocalice – o temă reprezentativă și utilă oricărui preot ar fi modul în care acest profund și prolific reprezentant al gândirii teologice românești a conceptualizat, dar mai ales a înțeles să transmită celorlați din experiența și slujirea sa ca preot al Mântuitorului Hristos, în Biserică și în lume.

După obținerea titlului de doctor în teologie la Facultatea de la Cernăuți și definitivarea studiilor post-doctorale în Grecia (Atena), Germania (München și Berlin) și la Constantinopol, în urma bursei acordate de către mentorul și protectorul său, marele Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului, este hirotonit de către acesta în treapta de preot, în data de 25 septembrie 1932, la aproape 30 de ani. Părintele Dumitru Stăniloae abordează cu interes, încă din primii ani ai slujirii sale ca preot, în articolele de fond de la „*Telegraful român*” sau în diverse studii din periodicele bisericești, teme precum: ***sublimitatea slujirii preoțești la Sfântul Altar, responsabilitățile și metodele pastorale, modelul de viață și lucrarea preotului în societate, familia acestuia și importanța ei în pastorație, rolul unificator și pacificator al preotului în mijlocul enoriașilor, rugăciunea și meditația în viața slujitorului, pregătirea intelectuală și culturală a preotului*** etc. Lecturând aceste pagini, scrise cu exprimări și idei de o frumusețe și adâncime rare, se poate constata fără niciun dubiu faptul că părintele Stăniloae nu doar medita, ci aplica în viața de zi cu zi aceste gânduri și îndemnuri pastorale pe care le adresa fraților săi întru slujire. Nu era vorba doar de învățătură, ci de viață și de duh, care aveau la bază experiența sa de rugător și liturghisitor.

Una dintre prejudecățile ce încă mai este că părintele nu a avut o lucrare pastorală efectivă, nefiind implicat direct în viața unei parohii, statutul său de profesor și teolog, iar mai târziu prigoana la care a fost suspus de către autoritățile comuniste, nepermițându-i o astfel de prezență, ca a oricărui preot de la țară sau de la oraș. Cu siguranță că Părintele Stăniloae a fost mai mult decât atât: a fost implicat nu doar în problemele unei singure comunități parohiale, sau doar în problemele sufletești ale enoriașilor dintr-o anumită parohie. A slujit la Catedrala

mitropolitană din Sibiu, unde va fi avut de fiecare dată ocazie să stea de vorbă cu credincioșii, să fie în contact direct cu problemele lor sufletești, să le răspundă la diversele preocupări de ordin spiritual și nu numai. Mai târziu, după ce a ajuns profesor la Facultatea din București, slujea fie la biserica „Sfântul Gheorghe Vechi“, unde locuia împreună cu familia, fie la Paraclisul Facultății de Teologie sau la mănăstirile din preajma Bucureștiului, în special la Cernica, având ocazia să cunoască slujitori și credincioși simpli, să comunice și să împărtășească din experiența acestora, trăgând concluzii și reflectând cu multă atenție asupra celor mai importante subiecte pastorale din vremea sa. Opera sa publicistică stă mărturie în acest sens! Fără niciun echivoc, putem spune că prin ceea ce a scris cu privire la acest subiect, Părintele Stăniloae a demonstrat că era în *cunoștință de cauză* nu doar din punct de vedere al învățăturii de credință despre Taina Preoției și a slujirii sacerdotale, ci era conectat la toate aspectele, dintre cele mai complexe și delicate, cu privire la viața și activitatea bisericească din enorii. Fie în calitatea sa de profesor și apoi rector al Academiei Teologice „*Andreiene*“ de la Sibiu (1929-1946), sau ca profesor la Facultatea de Teologie din București (1 ianuarie 1947-1973, cu o întrerupere de 4 ani – septembrie 1958 - ianuarie 1963 – cât a fost întemnițat în închisorile de la Jilava și Aiud), iar după vârsta pensionării, ca profesor consultant pentru doctoranzi, Părintele Dumitru Stăniloae a avut ocazia de a sluji sau de a purta discuții cu foștii săi studenți sau doctoranzi, cu preoții și ucenicii apropiați cu privire la diversele aspecte și probleme ale paterității de zi cu zi, pe care le-a tratat ulterior în meditațiile sale, oferind răspunsuri, soluții și metode de abordare în spiritul Sfinților Părinți, dar cu accente și adaptări la contextul și specificul istoric și local al Bisericii noastre.

**Slujirea preoțească, prin faptă și cuvânt,
a Părintelui Stăniloae
- mărturii ale celor ce l-au cunoscut**

În cartea de amintiri „*Lumina faptei din lumina cuvântului*“, doamna Lidia Stăniloae mărturisea despre tatăl său, despre modul în care acesta a știut să își asume chemarea de slujitor al lui Dumnezeu, de

om ales pentru o lucrare pe cât de înaltă și frumoasă, pe atât de plină de responsabilitate, astfel: „(...) **ce fel de om era tata. Cu totul și cu totul ieșit din comun, de o inteligență și o putere de muncă rare, dar, mai presus de orice, de o voință fermă de a trăi intens și intrinsec normele creștine, preceptele morale, tradițiile Bisericii în timpul și printre contemporanii săi, prezent și actual. Cred că această capacitate de actualizare în mentalitatea secolului a cuvintelor Evangheliei, această aducere a sacralului în cotidian, seriozitatea și responsabilitatea cu care a îndeplinit menirea nu numai de dascăl, dar și de preot, l-au făcut să devină personalitatea de neuitat, care i-a impresionat pe toți cei ce l-au cunoscut**”³.

Mai mult decât atât, fiica părintelui își amintește că, chiar și în anii de restriște și de cenzură, când nu mai avea voie să publice sau să țină conferințe în țară sau străinătate, Părintele Stăniloae a dat dovadă de multă înțelepciune și răbdare, cu un spirit de jertfă pilduitor, conștient fiind că toate se află sub pronia lui Dumnezeu, rânduite cu un anumit scop: „(...) **avea un curaj liniștit, modest. Nu-i plăceau gesturile stridente, afirmațiile teatrale, falsele eroisme spectaculoase, care de cele mai multe ori dovedesc inconștiență și lipsă de imaginație. Așa cum urca pe cărăruile înguste de la munte, domol, cu răbdare, așa înfrunța și greutățile, fără să se precipite, fără să iasă din echilibrul lui sănătos, fără să facă concesii. L-am văzut deseori îngrijorat, amărât, ostenit, dar niciodată pierzându-și cumpătul. Chiar dacă se temea, nu lăsa frica să-l copleșească, să-i înăbușe judecata. Trăia cu o fermitate blândă, neostentativă, neabătându-se o iotă de la convingerile lui**”⁴.

La rândul său, însuși părintele spunea că menirea sa de preot și teolog este tocmai aceea de a utiliza toate resursele spirituale, fizice și intelectuale pentru afirmarea, cu fidelitate, a adevărului de credință al Bisericii și, implicit, pentru slujirea oamenilor: „(...) **numai acela e teolog adevărat, care folosește întreaga libertate a spiritului său la înțelegerea vieții, tinzând numai sincer la putința de a-și formula experien-**

3. Lidia Stăniloae, *Lumina faptei din lumina cuvântului*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 219.

4. *Ibidem*, p. 218.

țele sale spirituale în formulele stabilite de Biserică. (...) niciuna din științele contingențelor nu lasă și nu promovează în om libertatea spiritului de a înțelege lumea, cum o face teologia⁵. „(...) **teologia nu e nici filologie, fie ea chiar aramaică sau arabă, nici istorie, nici arheologie, ci reflecție asupra vieții religioase creștine, cu scopul de a intensifica și de a planta această viață și acolo unde nu e. E concepție trăită, e expresia unei experiențe religioase și tinde să producă o experiență religioasă**”⁶.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ucenic apropiat și profund cunoscător al scrierilor și gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae, afirma recent în prefața unui volum de mărturii și evocări că „**autorul edificiului teologico-mistic fixat pe trinomul Dogmă – Spiritualitate filocalică – Liturghie ne vorbește prin intermediul operei sale vaste și despre sine, despre căutările și asprațiile sale, despre modul de a gândi și de a fi. În plus, despre Părintele Stăniloae ne vorbesc și cei care l-au cunoscut. Mărturiile rudelor, ale clericilor și laicilor care au avut bucuria de a-i fi aproape sunt repere revelatoare ale tainei persoanei și vieții Părintelui Stăniloae**”⁷. Ca preot slujitor, el era caracterizat, după mărturia ucenicului său, de **smerenie și simplitate**, care izvorau din multa sa rugăciune, dar și din conștiința prezenței și a sfințeniei lui Dumnezeu în Sfântul Altar: „**L-am văzut de câteva ori pe Părintele profesor Dumitru Stăniloae slujind ca preot. Un contrast uimitor între teologia sa înaltă și modul său smerit de a sluji ca preot. La prima vedere n-avea absolut nimic impresionant când slujea. Dar după ce meditai asupra modului cum slujea, îți dădeai seama că cel mai important era autenticul. Slujea ca și când ar fi fost un preot simplu de la sat, cu pregătire teologică modestă**”⁸.

5. Pr. Dumitru Stăniloae, *Către tinerii de la răscruce*, în „Telegraful român”, an LXXX (1932), nr. 58, p. 1-2.

6. Idem, *Reorganizarea Facultăților de Teologie*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 53, p. 1-2.

7. † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Cuvânt înainte*, în „Părintele Dumitru Stăniloae – mărturii și evocări”, arhim. Timotei Aioanei, preot Nicoale-Cristian Cădă (eds.), Editura Cuvântul Vieții, București, 2013, p. 4.

8. Idem, *Părintele Stăniloae – dascăl al rugăciunii*, în „Lumina de Duminică”, 16 noiembrie 2008, p. 3.

Vrednicul de pomenire, Patriarhul Teoctist spunea, la rândul său, cu admirație și adâncă prețuire, la comemorarea a 10 ani de la trecerea la cele veșnice, că „(...) **părintele și dascălul cu fața pururea radiind bunătate și încredere a dat explicitare, înainte de toate marilor adevăruri evanghelice, punându-le în lumină printr-o sinteză de covârșitoare profunzime și de o neasemuită bogăție duhovnicească. Aceasta își are izvorul, credem, în adâncul cugetului său stăpânit continuu de iubirea față de Biserică și fiii ei.**(...) Deși nu a fost preot de parohie, Părintele Stăniloae a zugrăvit cu duioșie și convingere satornicia, dreapta cumpănă și atașamentul credincioșilor din sate și orașe față de învățătura și rânduielile Bisericii strămoșești. Marele gânditor și scriitor teolog, Părintele Dumitru Stăniloae a izbutit să **teologhisească la catedrală și să liturghisească, în același timp, oriunde rugăciunea și cuvântul sunt căutate și așteptate**”⁹.

ÎPS Părinte Arhiepiscop Casian, în același volum de mărturii și evocări, rememorând clipele de întâlnire cu marele teolog, își amintește de „**chipul său mereu disponibil, mereu luminos și mereu scrutător în celălalt, în aproapele. Părintele Stăniloae nu-l caută pe aproapele doar în rândurile Sfinților Părinți, a căror viață și operă și-o însușea mai înainte de a ne-o dăruia, ci în orice tânăr începător în studierea teologiei și, mai cu seamă, în evlavia și în bunăcuviința creștinului practicant al slujbelor bisericesti, în special participant la Sfânta Liturghie**”¹⁰. Mergând ca student, ca monah și, mai târziu, ca slujitor, în casa părintelui, ÎPS Sa observa câtă „**disponibilitate, bucurie și căldură se degajau din privirea sa (...), convorbirile, lămuririle și sfaturile decurgeau din preaplinul trăirii și din evidența prezenței Domnului, în Sfânta Treime mărit, prin experiența și prin viața apostolului iubirii, Părintele Dumitru**”.

Imaginea sa ca slujitor la Sfântul Altar și predicator al Evangheliei Mântuitorului, plin de har și de puterea mărturisitoare a adevărului dumnezeiesc, reiese din aceleași amintiri ale fiicei sale, care l-a ur-

9. † Teoctist, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, *Un slujitor devotat al Bisericii și teologiei ortodoxe, un mare teolog ortodox al epocii noastre, coloană a teologiei ortodoxe contemporane*, în „Ortodoxia”, an. XLV (1993), p. 4.

10. † Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, *Prezența Domnului și a iubirii Sale în viața părintelui Stăniloae*, în „Părintele Dumitru Stăniloae – mărturii și evocări”, p. 60.

mărit și l-a ascultat în biserică, la slujbele duminicale sau în sărbători, de la primii ani ai copilăriei până la ceasul despărțirii: „**Tata predica întotdeauna. Ieșea cu pași mărunți din altar și se oprea cu chipul foarte concentrat, gândindu-se, desigur, la ceea ce avea să spună.(...) Vorbea pe înțelesul tuturor, fără înflorituri, fără trucuri oratorice, pentru a impresiona pe ascultători. N-avea nevoie de ele. Nu-și repeta gesturile în fața oglinzii, nici nu folosea expresii stereotipe și lacrimogene, ca să facă babele să plângă.**

Totul era simplu, clar, adevărat, lecție de teologie înaltă. În momentul în care auzeai cuvintele lui, totul ți se părea firesc și evident, încât te întrebai cum de nu ți-a trecut ție prin minte. Erai convins că ai fi putut expune singur învățăturile pe care le auzeai. După aceea, cu cât reflectai mai mult, cu atât apăreau nuanțe de mare finețe și subtilitate. Nu mai erai sigur că știai destulă teologie. În acest caz, devenea evident că aceasta e mai mult decât o știință și mai mult decât o activitate care se rezumă la a săruta mâna preotului și a da pomelnice la altar (...). Oamenii ascultau cu mare atenție aproape fără să respire. Vedeai pe chipurile lor că li se revelează dintr-o dată lucruri simple și uluitoare, așa cum este relația noastră cu Dumnezeu¹¹. Însă, această putere de convingere, de captare a atenției și determinare a voinței celor ce-i ascultau predicile sale, veneau dintr-un strat mai adânc, din convingerea fiecăruia că cel ce le vorbește a trăit și a experimentat ceea ce avea de transmis celorlalți: „Nu predica numai de la altar, frumos, convingător. O fac și alții. El trăia credința lui, o lua în serios. Își însușise un stil de viață unitar și consecvent, pentru sine, pentru conștiința lui, și nu pentru scenă, pentru a impune în ochii altora¹².

Părintele Patriarh Daniel păstrează amintirea prezenței în amvon a Părintelui Stăniloae ca pe o convorbire cu Dumnezeu și cu oamenii în egală măsură: nu avea nimic spectaculos sau ostentativ, totul era explicat pe înțelesul tuturor, „**pentru ca și oamenii simpli să poată înțelege esențialul credinței ca viață în Dumnezeu. Punea accentul foarte mult pe iubirea lui Dumnezeu față de noi. Acest adevăr revenea des în predica sa. El mai arăta cât de mult ne ajută rugăciunea. Predica sa era**

11. Lidia Stăniloae, *op. cit.*, p. 242.

12. *Ibidem*, p. 218.

*o meditație cu sfaturi practice, simple, încât și omul cel mai simplu ar fi înțeles că participarea la rugăciunile Bisericii este mare câștig pentru viața spirituală*¹³.

Domnul Dumitru Horia Ionescu, nepotul părintelui, creionează un frumos portret: „*Bunicul meu își trăgea puterea din evidența probată a ajutorului divin pe care-l cerea fără sfială și pentru care mulțumea cu întreg sufletul și trupul. Astfel, teologia se personaliza, zi de zi, într-un șir neîntrerupt de mici sau mari evenimente care dovedeau toate, la unison, prezența dumnezeiască binefăcătoare*”¹⁴.

Domnul Andrei Pleșu, la sesiunea omagială a Academiei Române, din 13 noiembrie 2003, cu ocazia centenarului nașterii părintelui Dumitru Stăniloae, a afirmat cu claritate faptul că acest mare teolog și gânditor ortodox al veacului XX reprezintă o instituție în sine: „*Un om-instituție e cineva care are întotdeauna mai mult de dat decât de primit și acesta a fost destinul părintelui Stăniloae, care a trebuit să facă preoție, profesorat, administrație în calitatea lui de rector, traduceri de anvergura celor pe care le-a făcut (Filocalia – n.n.), manuale, tratate și, nu în ultimul rând martiraj*”¹⁵.

Taina Hirotoniei și slujirea preoțească în opera Părintelui Stăniloae

Putem spune, fără să greșim, că întreaga operă a Părintelui Stăniloae, modul în care acesta a gândit și a scris despre învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe, reperatele patristice și filocalice întâlnite la tot pasul în teologia sa sunt, în primul rând, rodul legăturii sale profunde cu Dumnezeu, viața sa personală de rugăciune și de slujire a Sa, ca preot, la Sfântul Altar și în toate ascultările pe care Biserica i le-a încredințat de-a lungul întregii vieți. Conștiința sa de preot al Mântuitorului Hristos chemat „*să-și ascute simțul prin care ia cunoștință de*

13. † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Părintele Stăniloae – dascăl al rugăciunii*, în „Părintele Dumitru Stăniloae – mărturii și evocări”, p. 4.

14. Dumitru Horia Ionescu, *Viața ca un simplu adevăr*, în „Părintele Dumitru Stăniloae – mărturii și evocări”, p. 26.

15. Andrei Pleșu, *Hai să vorbim!*, în pagina de religie îngrijită de Fundația Anastasia și găzduită de cotidianul „Adevărul”, noiembrie 2003.

prezența lui Hristos în el, mărind lumina din sine, care-i permite să-L vadă pe Domnul său¹⁶ l-a condus și l-a inspirat în toate clipele vieții. Subiecte precum: înălțimea sprituală la care este chemat să se ridice preotul creștin, copleșitoarea responsabilitate a slujirii Domnului și a omului deopotrivă, spiritul de jertfă totală care trebuie să-l caracterizeze pe sacerdot în tot ceea ce face, frumusețea slujirii liturgice și puterea cuvântului propovăduit de acesta în a schimba sufletele celor care-l ascultă, aceste teme, așadar, revin permanent în scrierile și meditațiile părintelui pe care, în cele ce urmează, vom încerca să le prezentăm cât mai fidel și sistematic, făcând apel atât la opera sa publicistică, cât și la studiile și volumele sale de teologie sistematică.

1. Taina Hirotoniei „este prin excelență Taina Bisericii”¹⁷

În capitolul despre **Taina Hirotoniei** din volumul III al tratatului de Teologie dogmatică ortodoxă, Părintele Dumitru Stăniloae accentuează de la bun început ceea ce caracterizează această Sfântă Taină în raport cu celelalte: „(...) **dacă în celelalte Taine Hristos e primit ca Cel ce Se dăruiește prin preot, în Taina Hirotoniei Se leagă ca subiect ce ni Se dăruiește în chip nevăzut de o persoană umană, pe care consacrand-o ca preot sau episcop, face văzută dăruirea Sa către noi prin celelalte Taine.** (...) Taina, ca mijloc al unui har al lui Hristos, nu se poate efectua singură. Preotul, ca organ personal al Tainelor, implică caracterul personal al Dăruitorului nevăzut al puterilor lor”¹⁸. De aceea, ca mijlocitori văzuți ai harului dumnezeiesc, slujitorii sfințiți continuă în lume lucrarea Fiului lui Dumnezeu întrupat și se fac organe ale lucrării Bisericii Sale în lume. Prin activitatea celor chemați și sfințiți în Taina Hirotoniei, cei credincioși se fac mădulare ale Trupului mistic al lui Hristos și se sfințesc prin Tainele pe care episcopii și preoții le săvârșesc în biserică. În această legătură tainică a slujitorului, ca organ

16. Pr. Dumitru Stăniloae, *Hristos și preotul*, în „Telegraful român”, an LXXXIII (1935), nr. 3, p. 2.

17. Idem, *Taina Hirotoniei*, în „Teologia dogmatică ortodoxă”, vol. III, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 149.

18. *Ibidem*.

văzut, cu Hristos Cel nevăzut, Părintele Săniloae vede Taina Hirotoniei ca fiind „**prin excelență Taina Bisericii (...) Taina care-L face pe Hristos trăit prin preoți, ca subiect deosebit de credincioși. Hirotonia e condiția celorlalte Taine, deși ea nu-și poate împlini menirea fără acelea. La început a fost Hristos trimis ca Arhiereu, Care, devenind nevăzut, a lăsat pe Apostoli și pe urmașii lor ca arhieriei văzuți, organe ale Lui. (...) preotul și episcopul sunt subiecte după chipul Logosului întrupat, devenit El însuși prin întrupare Preotul deplin restaurat, având să slujească Acestuia în lucrarea Lui de readunare a oamenilor împrăștiați în Sine, prin împuternicirile preoțești sacramentale ce li se împărtășesc, prin propovăduirea învățaturii Lui unificatoare, prin călăuzirea lor spre Logosul cel întrupat**”¹⁹.

2. Preoția nevăzută a lui Hristos, izvorul preoției văzute din Biserică

Vorbind despre legătura dintre Preoția Mântuitorului și cel chemat să-I slujească la Sfântul Altar, Părintele Stăniloae arată că **Mântuitorul Hristos este Preotul deplin** prin faptul că s-a dăruit cu un devotament absolut, într-o ascultare nesfârșită și iubitoare față de Tatăl. „**Adevăratul împărat al împărăției mântuirii este Iisus Hristos, precum El este adevăratul preot și profet. Pe preot l-a lăsat să-L reprezinte vizibil în această întreită calitate, dar nu ca unul care a plecat departe de noi, ci ca unul care este cu noi, cu Biserica, cu misiunea apostolilor și a preoților în toate zilele vieții**”²⁰.

Omul, deși a fost chemat/așteptat dintru început, ca preot al creației, să fie următor al vocii lui Dumnezeu, fiind ispitit de diavolul a căzut într-o continuă fascinație față de frumusețea pieritoare a acestei lumi, uitând care este adevărata sa menire: comuniunea veșnică și iubitoare cu Creatorul său. De aceea, a venit Hristos în lume, om și Dumnezeu adevărat, în aceeași Persoană, Care „**Se face omul deplin curat din puterea Ipostasului Său divin, deci Omul central, singurul om care are intrare la Tatăl și ne poate duce în Sine și pe noi, singu-**

19. *Ibidem*, p. 150.

20. *Idem*, *Păstor de suflete*, în „Telegraful român”, an. LXXXVIII (1940), nr. 48, p. 1-2.

rul om unificator cu adevărat, căci nu S-a făcut om pentru Sine, închis într-un ipostas omenesc limitat, ci a luat natura omenească în Ipostasul larg deschis întregii umanități. El S-a făcut prin aceasta singurul preot eficient, rămânând și Dumnezeu, în care ca preot, deci ca om, adună pe oameni în mod efectiv. Numai prin aceasta poate reda viața veșnică oamenilor, ca viață din Dumnezeu. El rămâne prin aceasta Preot în veci, unicul Preot deplin, unicul om în care avem intrarea și puțința șederii lângă Tatăl. Și pentru că este nevăzut în urma înălțării Sale, El, ca unicul Preot deplin, este izvorul întregii preoții văzute²¹.

Mântuitorul este Cel care, prin Tainele săvârșite de preoți în Biserica Sa, împărtășește harul sfințitor, dătător de viață adevărată și veșnică, luminător și călăuzitor pentru înțelegerea adevărului de credință. *„Hristos împărtășește harul și tainele pe care le săvârșește preotul, El luminează și trezește sufletele în timpul lucrării propovăduitoare a preotului, El transmite în suflete impresia de autoritate când preotul își afirmă autoritatea în numele lui Iisus Hristos²². Dar preotul, ca persoană liberă, deplin conștientă că poartă o responsabilitate atât de mare, de a-L face prezent pe Hristos în inimile și viețile credincioșilor Săi, de a fi mijlocitor între Dumnezeu și lume, trebuie să lupte să devină el însuși **purtător de Hristos, „alungând, e drept, cu multă luptă și zbucium, conștiința de om obișnuit, fără obligații speciale și cu toate libertățile de sens peiorativ²³.** Faptul că preotul nu se slujește pe sine însuși, ci este chipul văzut al slujirii Mântuitorului, al Preoției Sale nevăzute, faptul că gura sa propovăduiește nu o învățătură oarecare, ci adevărul veșnic al lui Dumnezeu, iar prin mâna lui se comunică binecuvântarea Domnului, arată că-și pune la dispoziție, prin voia sa liberă, personalitatea sa, voința sa, inteligența sa și toate simțurile la dispoziția Mântuitorului Hristos. „*Toată misiunea preotului este să mijlocească pe Hristos oamenilor, învățând despre El, împărtășindu-L prin Sfânta Taină a Euharistiei ca și prin celelalte taine, arătându-L cum e de față și cum lucrează prin puterea și faptele sale. Preotul este un organ**

21. Idem, *Taina Hirotoniei*, p. 152.

22. Idem, *Păstor de suflete*, p. 1-2.

23. Idem, *Cu și mai multă râvnă!*, în „Telegraful român“, an LXXX (1932), nr. 5-6, p. 1-2.

văzut al lui Hristos, nu un înlocuitor al Lui. Hristos este prezent în lucrarea propovăduitoare și sfințitoare a preotului și El este acela care lucrează prin preot. Lucrează fără să fie văzut, dar orice inimă deschisă lui Dumnezeu simte că lucrarea e a Lui²⁴. „Preoția noastră nu își are puterea în sine, ci este organ al preoției lui Hristos. În aceasta stă și limita noastră ca preoți, dar și măreția cerească a puterii preoțești ce se revarsă prin lutul nostru. Singurul preot în sine este Hristos, iar noi suntem ecourile vocii Lui, undele propagatoare ale faptelor Lui mântuitoare. Nimica nu suntem în noi înșine, dar totuși, prin noi se decide destinul de veci al fiecărui suflet²⁵.

3. Preoția și unitatea Bisericii

Există mai mulți preoți, dar o singură preoție, mai mulți slujitori, dar o singură slujire, care este a lui Iisus Hristos, Cel care a așezat în ucenicii și apostolii Săi aceeași putere a Duhului Sfânt dătătoare de viață, de iertare a păcatelor și de sfințire a persoanei umane. „Preoția este una singură, și ea este a lui Iisus Hristos. În vasele noastre relative, sub înfățișările noastre omenești, este aceeași unică putere omenească, este aceeași unică putere preoțească, a lui Iisus Hristos, același izvor de viață nouă pentru oameni²⁶.

Unitatea Bisericii având drept Cap Unic și unificator pe Hristos, se exprimă în plan vizibil prin cel ce unește și cheamă la unitate pe toți preoții – **Episcopul**, care „este capul unei Biserici locale, «capul plinătății lui Hristos»²⁷. Căci Hristos îl învestește pe acesta nu numai cu harisma și cu răspunderea săvârșirii Tainelor, săvârșite și de preot, ci și a Tainei Hirotoniei, pentru ca toți preoții să-și aibă preoția prin acesta și să stea sub ascultarea lui. Dacă Hristos face prin sfințire pe un preot organ și chip văzut al Său în săvârșirea celorlalte Taine, pe episcop îl face organ și chip văzut al Său și în sfințirea organelor văzute prin care săvârșește celelalte Taine. De aceea, episcopul este prin

24. Idem, *Hristos și preotul*, p. 1.

25. Idem, *Jertfa, esența preoției*, în „Telegraful român”, an XC (1942), nr. 4, p. 1.

26. Idem, *Păstorii de suflete*, în „Telegraful român”, an XC (1942), nr. 48, p. 1.

27. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântare 2*, 99, PG 25, col. 501, apud. pr. Dumitru Stăniloae, „Taina Hirotoniei”, p. 149.

excelență reprezentantului văzut al lui Hristos și lucrează «în voia lui Hristos»²⁸²⁹.

4. Preoția lui Hristos – caracterul ei duhovnicesc și de mijlocire

„Fiecare preot trebuie să se silească a zidi pe temelia care este Iisus Hristos, ofranda cea mai bună a sufletului său. (...) Toți suntem numai lucrători, angajați în via Domnului, dar nu proprietari ai ei³⁰. Dedicat acestei sacre meniri, de a face cunoscută lumii voia lui Dumnezeu și de a fi oamenilor călăuză spre ceea ce este dincolo de lumea aceasta, preotul trăiește experiența slujirii ca pe **o realitate duhovnicească continuă**, care transcende orice preocupare mundană, în care orice lucrare, orice cuvânt, orice gând ar trebui să fie orientate către Hristos, dedicate Lui, închinare Lui, ca pe o jertfă adusă „întru miros de bună mireasmă duhovnicească”³¹. Totodată și ofrandele materiale sau sufletești ale credincioșilor din parohia sa, preotul le primește și „**le unește cu jertfa lui Hristos, pe care o aduce în numele tuturor și pentru toți. El încadrează jertfele și rugăciunile tuturor în jertfa și rugăciunea Bisericii ca întreg. Preoții slujitori nu aduc numai jertfele și rugăciunile lor personale, ci ale comunității ca întreg și ale tuturor credincioșilor, alăturate la jertfa lui Hristos. În preot se realizează unificarea tuturor, ca în chipul văzut al lui Hristos, Cel ce Se aduce prin el jertfă în chip nevăzut.**”³² În numele tuturor enoriașilor, în numele comunității duhovnicești cu cei încredințați spre păstorire, preotul se roagă la Sfânta Liturghie pentru săvârșirea jertfei celei ne-sângeroase prin care Hristos Domnul se oferă credincioșilor în chipul Trupului și al Sângelui Său „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”. La fel și în

28. Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, 3, 12, apud. pr. Dumitru Stăniloae, „Taina Hirotoniei”, p. 150.

29. Pr. Dumitru Stăniloae, *Taina Hirotoniei*, p. 155-156.

30. Idem, *Hristos și preotul*, p. 1.

31. Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur, Ectenia dinaintea Rugăciunii Domnești, în *Liturghier*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 181.

32. Pr. Dumitru Stăniloae, *Taina Hirotoniei*, p. 165.

celelalte Sfinte Taine, preotul devine mijlocitor al harului sfințitor, care „este putere și iubire mai presus de lume, rezervă de putere și de iubire nesfârșită, **punându-se la dispoziția preotului în măsura în care se silește să se facă unealtă smerită, dar plină de râvnă a lui.** Dacă va încerca să-și pună nădejdea în destoiniciile sale naturale, oricât de alese ar fi ele, se va descuraja curând. **Căci sufletele nu pot fi cucerite adânc și statornic cu nici un fel de calități naturale, ci numai cu Duhul Sfânt.** Dar Duhul se revarsă numai într-o inimă deschisă prin smerenie și puterile Lui se însușesc și se desfășoară numai printr-o râvnă și printr-o cultivare neîncetată a puterilor tale omenești. Duhul Sfânt va vărsa în inima preotului acea iubire nesfârșită, care să-l iacă să nu pregete o clipă de a se ocupa de suflete, și înțelepciunea de sus, care îi va da cuvânt potrivit și plin de sfântă autoritate în orice împrejurare, dacă se va strădui și el să-și sporească iubirea și înțelepciunea”³³.

Prin această strădanie continuă de a se lupta pentru mântuirea celor care îl urmează, preotul se poziționează „**la intersecția între Dumnezeu și oameni, ceea ce înseamnă că nu este la suprafață, ci în adâncul planului de viață al sufletelor, făcând să se reverse în ele apele vii care alungă uscăciunea și nerodirea.** A fi între Dumnezeu și om nu este totuna cu a fi spațial între ei, ci a fi la un adânc, la care nu poate coborî omul învățat, pentru ca să faci din ființa ta, sensibilă și vibrantă la adierea Duhului, **punte și mediu prin care să treacă puterile dumnezeiești într-un suflet încremenit, care nu este în stare să se înfioreze de ele, dacă nu este atins de vibrațiile unei ființe asemenea cu a lui**”³⁴. „Cei ce neagă preoția neagă în fond **necesitatea Mijlocitorului, afirmând că între ei și Dumnezeu nu e nicio prăpastie, ei cred că Dumnezeu e țintă pasivă la care urcușul depinde numai de voința lor. Ei nu știu că are și Dumnezeu o voință și trebuie întrebat și El de condițiile în care permite să se apropie necurățiți de El. (...) Ar fi o mare aroganță ca oamenii să vrea să-și aleagă Preotul, Mijlocitorul, ale cărui rugăciuni de mijlocire vor fi ascultate de Dumnezeu. Pe el numai Dumnezeu îl poate alege ca să-l poată și iubi și, prin aceasta, asculta**”³⁵.

33. Idem, *Sublimitatea preoției și îndatoririle preotului*, în „Mitropolia Olteniei”, an IX (1957), nr. 5-6, p. 298-312.

34. Idem, *Preoție și curăție*, în „Telegraful român”, an XCII (1944), nr. 30, p. 1.

35. Idem, *Mijlocitorul*, în „Telegraful român”, an LXXXIV (1936), nr. 53, p. 2.

5. Sublimitatea și eroismul preoției slujitoare creștine

Preoția în plenitudinea ei este sublimă și eroică în egală măsură, afirmă părintele Stăniloae. Sublimă pentru faptul că cel ce o primește este pe pământ, dar slujește cu îngerii din ceruri, pentru că îndeletnicirea sa de căpătâi este convorbirea cu Dumnezeu, pentru că se folosește de cele de aici, limitate și pieritoare, pentru a ridica până la ceruri sufletele ce atârnă de grumazul său. Nu în ultimul rând, preoția este sublimă prin fericirea ce i se rezervă preotului de a descoperi oamenilor slava, frumusețea, atotputernicia, milostivirea, dar mai ales, iubirea lui Dumnezeu pentru făptura umană. **„E sublimă această povară a preoției, această atârnare de tine a destinului veșnic al atâtor suflete, puțința lor de a scăpa prin tine de primejdiile pieirii veșnice, măreția operei pe care o poți realiza”**³⁶.

Eroică este slujirea preoțească, deoarece ea reprezintă **„neburnia cea preaînțeleaptă pentru Hristos, socotindu-L pentru tine și afirmându-L pentru toți, fără răgaz, singura cale de mântuire din rele, singurul centru și rost al existenței. Eroismul preoțesc cere să trăiești și să afirmi patetic, deplin, exclusiv, până la ultima margine a puterilor și a existenței tale, cu riscul de a pierde imediat nu numai averea, ci și viața, teza pentru care te-ai decis: pe Hristos. Eroismul preoțesc implică ambiția sfântă de-a face prin tine pe Hristos venerat, dorit, iubit de oameni, de a te sfinți pe tine, prin Hristos, pentru a-L reflecta pe Hristos”**³⁷.

6. Conștiința responsabilității înfricoșătoare a slujirii preoțești

Urmând linia gândirii Sfinților Părinți, opera Părintelui Stăniloae cuprinde numeroase referiri la trăirea, cu frică și cutremur, de către slujitorul Sfântului Altar, a acestei apropieri de sfințenia și măreția lui Dumnezeu: **„Numai preotul permanent pătruns că stă într-o deosebită apropiere de Dumnezeu, tremură, cunoscându-și nevrednicia și**

36. Idem, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

37. Idem, *Eroismul preoțesc*, în „Telegraful român”, an LXXXV (1937), nr. 4, p. 1-2.

știind că Dumnezeu, ca cel Atotștiutor, ca cel Atotputernic, e foc mistuitor pentru cel ce nu se apropie de El întru **curăție și smerenie**. «Omul nu e deopotrivă cu Dumnezeu, el e creatură, nu creator, persoană dependentă, nu de sine stătătoare. De aceea nu se poate trata cu Dumnezeu pe picior de egalitate, ca și când ar fi egal cu noi (...) înaintea lui Dumnezeu cel sfânt creatura trebuie să-și plece în frică respectuoasă genunchiul»^{38/39}. De aici, din diferența infinită între puterea și sfințenia dumnezeiască și făptura omenească, slabă și neputincioasă, pe care a ales-o să-I slujească, rezidă înfricoșătoarea responsabilitate și copleșitoarea sarcină pe care preotul o are pururea înaintea conștiinței sale: „(...) preoția este sublimă prin înălțimea uluitoare la care ridică pe purtătorul ei, dar pe de alta prin **răspunderea înfricoșată legată de ea, înălțime și răspundere care stau pe de o parte în contrast cu firava ființă omenească, dar pe de alta îi revelează cinstea și încrederea nemăsurată ce-o pune Dumnezeu în ea. Preoția e sublimă pentru că face din omul creat din nimic un mijlocitor și un împreună lucrător al Stăpânului atotputernic în opera de sfințire și de mântuire a semenilor săi. Dar tocmai din această negrăită cinste decurge pentru purtătorul ei o răspundere înfricoșată care face preoția nu mai puțin sublimă. Tocmai pentru că este un dar nemărginit, preoția este și o răspundere și o datorie nemărginită. Din darul nemărginit decurge răspunderea nemărginită. Dar atât darul, cât și răspunderea sunt sensul cinstirii nemăsurate cu care Dumnezeu îl îmbracă pe un om**”⁴⁰.

„«Stăpânul cerului și pământului te-a investit nu numai cu puterea lui de judecată, ci și cu **puterea de a elibera de fapt sufletele de lanțurile păcatelor!**»⁴¹. Ai dreptul și puterea să înveți și să sfătuiești cu autoritatea Domnului Iisus Hristos și credincioșii te ascultă cu evlavie deplină. Dar dreptul acesta este și o datorie, nu stă la bunul tău plac, ca să te mândrești din când în când cu el. De aceea, **vai ție de nu-i vei învăța și nu-i vei sfătui pe toți cei încredințați ție, nefăcând uz de puterea ce-ți este dată, lăsând să se piardă, din comoditate, din nepregătirea ta, sau din căutare la față, sufletele date ție în grijă**”⁴².

38. E. Brunner, *Die Christliche Dogmatik*, Ed. Band I, Zurich, 1947, p. 169.

39. Pr. dr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției...*, p. 300.

40. *Ibidem*, p. 298.

41. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre preoție*, (s.n.), București, 1820, p. 38.

42. Pr. dr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

Amintind de îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Aveți grijă de voi și de toată turma ce vi s-a încredințat de către Duhul Sfânt”⁴³, care „trebuie să răsune peste capetele noastre, să se înfigă în inimile noastre, să ne însoțească ca o șoptire interioară neînduplecată în toate mișcările noastre sufletești și trupești”⁴⁴, Părintele Stăniloae afirmă cu toată convingerea că **preotul este persoana cu cea mai grea răspundere din lume**: „Noi suntem păstorii și formatorii sufletelor pentru viața cea eternă și, întrucât prin suflet se menține însuși omul, **noi suntem păstrătorii oamenilor pentru eternitate. Nu hârtii, nu materie, nu forme culturale avem noi de conservat pentru eternitate, ci existența vie a oamenilor**”⁴⁵.

7. Caracterul de jertfă al preoției lui Hristos

Ca actualizare a Preoției Mântuitorului Hristos, slujirea arhierescă și preoțescă a Noului Testament reprezintă o prelungire în istorie a Jertfei Sale mântuitoare și sfințitoare. „Orice preot, reprezentând preoția lui Hristos, îl aduce pe El ca jertfă în Euharistie. Dar ca să reprezinte cât mai adecvat pe **Preotul adevărat care S-a adus pe Sine jertfă**, trebuie să tindă cât mai mult a-L imita, **aducându-se în oarecare chip și el pe sine jertfă**, fără a-și închipui totuși că jertfa sa personală este la fel de mântuitoare ca a lui Hristos.(...) Nu-i permis să rămânem, ca preoți, exteriori jertfei lui Hristos pe care o actualizăm la fiecare adunare a credincioșilor, nepăsători, indiferenți, cel mult spectatori, ci trebuie să ne-o însușim nu numai ca beneficiari ai mântuirii, ci și ca **impuls de a ne jertfi și noi**. Preotul propovăduitor al mântuirii lumii prin jertfa Fiului lui Dumnezeu și înprospătător continuu prin actele liturgice ale acestui adevăr în fața conștiințelor, nu poate suporta să decadă această misiune a lui la o simbolizare formală, răcită prin absența oricărui coeficient de participare și de fervoare personală. El trebuie să pășească înaintea timpurilor noi prin **pilda jertfei personale** de care va umple tot conținutul neobositei sale acțiuni. Preotul este chemat să **se jertfească**,

43. Faptele Apostolilor 20, 28.

44. Pr. Dumitru Stăniloae, *Păstorii de suflete*, p. 1.

45. *Ibidem*.

nu numai să jertfească. El trebuie să uite de sine și să pună tot ce are și ce este în cumpăna reușitei sfintei sale misiuni⁴⁶.

Referindu-se la perioada pe care o trăia, cu numeroase provocări și amenințarea răului ce se apropia dinspre răsărit – comunismul ateu – care punea drept principiu de viață și acțiune ura de clasă în locul iubirii jertfelnice propovăduite de creștinism – Părintele Stăniloae remarcă în rândul confrăților slujitori o înviorare a duhului misionar, a dorinței de rezistență în fața atacurilor față de esența credinței în Hristos. Aceste împrejurări sociale-politice și de mentalitate nouă, străină duhului tradițional românesc, îl făceau să scrie într-unul din articolele de fond de la „Telegraful român”: „În **preoțime** (...) aceste împrejurări împovărătoare au înviorat gustul de luptă, și-au înzecit puterile de rezistență, aducându-i aminte de Harul dumnezeiesc ce lucrează prin ea și de **misiunea ei de a fi continuu jertfă de curățire a lumii**. Căci nimic altceva nu poate fortifica atât de mult încăpățânarea de a nădăjdui în Domnul și de a crede în rosturile jertfei tale (și implicit de a birui în Domnul) decât evidența că la oameni nu mai e nicio nădejde și că nu mai poți afla la ei nicio înțelegere”.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, la începutul anului academic 1942-1943, părintele, pe atunci Rector al Academiei Andreiene de la Sibiu, adresându-se studenților teologi, îi puneă în gardă cu privire la duhul de jertfă ce trebuie să caracterizeze activitatea unui păstor de suflete, într-o lume care începuse să își piardă reperele creștine: „Lumea de mâine va trebui să restabilească la baza ei **practica jertfei, ca supremă limitare a egoismelor**. Iar voi, iubiți preoți de mâine, veți avea să fiți învățătorii și pilduitoarii omenirii întru acest duh de jertfă. În vederea acestei misiuni, încă de aici trebuie să creșteți în voi curajul și tensiunea spre autosacrificare”⁴⁷.

Deși sunt multe ispite și greutăți prin care trebuie să treacă, preotul trebuie să se „antreneze” continuu într-o atitudine de calm sufletec, de înfruntare a necazurilor și provocărilor pastorale cu răbdare și înțelepciune, de trăire a prezenței lui Hristos în fiecare clipă a vieții

46. Idem, *Jertfa, esența preoției*, p. 1.

47. Idem, *Cuvânt către studenții teologi la începutul anului academic 1942-1943*, în „Telegraful român”, an XC (1942), nr. 40, p. 1-2.

sale, de formare a unui caracter puternic, sprijinit pe conștiința că lucrarea sa reprezintă, de fapt, în orice împrejurare, lucrarea Domnului: „(...) adevărata **simțire a lui Dumnezeu și adevărata convingere despre apropierea Lui se prezintă mai degrabă ca liniște netulburată de vânturile trecătoare ale vieții și ale purtării altora, ca privire adâncă și durabilă în tainele lucrurilor din jur, ca purtare calmă și blândă, în tot ce facem, ca înțelegere largă și iertătoare și a celor buni, și a celor răi**”⁴⁸.

Pe lângă tendințele exterioare de destabilizare și îndepărtare a persoanei sacerdotale de la menirea sa de slujitor și jertfitor pentru cei păstoriți, în numele și în legătură cu lucrarea lui Hristos, activitatea pastorală poate fi deturnată de la scopul său adevărat chiar prin neatenția sau lenevirea duhovnicească a slujitorului însuși: „**Pastoria este ajutată sau îngreunată în parte și de totalitatea de motive, de preocupări, de relații care umplu viața preotului în afară de momentele în care își exercită chemarea preoțească. Dacă complexul preocupărilor și actelor nepastorale e prea străin sau chiar incompatibil cu funcțiile preoțești, trecerea de la un plan sufletesc la altul se va face anevoios și nedeplin, sau cu totul exterior. Iar paguba o vor suferi funcțiile preoțești care cer imperios, infinit mai mult decât orice alt fel de acte, să fie realizate cu sufletul întreg; ele cer de fiecare dată preotului să se aducă jertfă a arderii de tot, holocaust nedivizat în gânduri și dorințe, neumbrit de aripa altui stăpân**”⁴⁹.

8. Preotul ca liturghisitor.

Curăția vieții sale și lupta pentru despătimire

Ființa umană este prin excelență doxologică, ea se definește real numai prin legătura sa cu Creatorul, prin dialogul permanent cu El. De aceea, în Biserică, legătura dintre Trupul acesteia, care sunt credincioșii și Capul ei, Care este Hristos, se realizează plenar în cadrul Liturghiei, al rugăciunii euharistice. În această comuniune de iubire și de împărtășire reciprocă a iubirii creaturii față de Creator și a Creatorului față de făptura sa, preotul este cel ce aduce rugăciunea comunității

48. Idem, *Să fim exilați?*, în „Telegraful român”, an LXXX (1932), nr. 60-62, p. 1-2.

49. Idem, *Gospodăria preotului*, în „Telegraful român”, an LXXXII (1934), nr. 36, p. 1-2.

credincioșilor la altarul de jertfă, dar în același timp, prin mâinile sale, prin gura sa, prin toată făptura sa, el devine organ de transmitere a binecuvântării și harului sfințitor ale Mântuitorului. Pentru a se face cât mai transparent acestei lucrări, preotul este chemat să se roage neîncetat, să devină cel mai experimentat, cel mai dornic și mai însetat de convorbirea cu Hristos, înaintea tuturor celorlalți. **„Preotul trebuie să fie imnul încorporat, neîncetat, care urcă din Biserică la Dumnezeu. Buzele lui, sfințite de Dumnezeu însuși, își unesc murmurul lor smerit și totuși sublim cu cel neîntrerupt al ierarhiilor îngerești. El e «o rugăciune vie». Prin rugăciune el învinge ariditățile și greutatea vieții, care pentru el sînt mai mari ca pentru alții, trebuind să se înfrăneze de la mai multe plăceri ca aceia; căci în rugăciune va întâlni pe Dumnezeu pe acele înălțimi ale spiritului, unde va primi pe fața sa razele soarelui etern. Duhul rugăciunii trebuie să încălzească toată viața noastră și când nu e pe buzele noastre, acest duh trebuie să suspine fără cuvinte în inimile noastre⁵⁰.**

Îndemnul părintelui către fiecare slujitor al Bisericii este să nu uite nicio clipă că slujește împreună cu îngerii lui Dumnezeu. Și cu toate că îngerii sunt ființe spirituale, aflate în apropierea tronului dumnezeirii, Domnul a ales pe om să fie săvârșitorul Jertfei euharistice. De aceea, preotul trebuie să se ridice la înălțimea și la curăția unei vieți care tinde către cea pe care o au puterile netrupești: **„Să fim viteji ca îngerii, care înfățișează chipul adevăraților slujitori ai lui Dumnezeu, neînfricați de dușmanii lui Iisus Hristos, apărând în orice clipă și cu prețul oricărei jertfe credința prin cuvântul și faptele noastre. Și să fim curați ca îngerii, curați în sufletul și trupul nostru, alungând de la noi orice patimă și poftă. În special preotul, și viitorul preot, este dator să realizeze în sine cât mai deplin acest chip al desăvârșitului slujitor al lui Dumnezeu, care este îngerul. Nu este permis ca un viitor preot să fie copleșit de pretențiile exagerate, de grija satisfacerii poftelor ușurate, ci el trebuie să fie absorbit deplin și cu ardoare de singurul gând, al slujirii lui Dumnezeu, uitând cu totul de ale sale. Numai pentru Dumnezeu trebuie să trăiască, Dumnezeu să-l covârșască cu totul⁵¹.**

50. Idem, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

51. Idem, *Cuvânt către studenții teologi la sfârșit de an academic*, în „Telegraful român“, an LXXXIX (1941), nr. 26, p. 1-2.

Tema apropierei de Dumnezeu în stare de puritate sufletească, a dobândirii de către slujitor a curăției duhovnicești prin renunțarea la orice poftă și defătare trupească, este atent și profund tratată în articolul de fond de la „Telegraful român” din vara anului 1944 intitulat sugestiv „Preoție și curăție”: „*Dacă nu se va face pe el curat de patimile care reprezintă ostilitatea împotriva duhului și inerția spre materie, cum se va turna pe sine ca esență tămăduitoare în ceilalți oameni? Dacă puterile de subțiere duhovnicească ale cerului trebuie să le transfuzeze în suflete prin ființa sa, cum va face aceasta dacă n-a devenit el însuși un transparent și un bun conducător al luminii cerești? Primejdie de moarte veșnică își atrage preotul care, nesocotind datorita înduhovnicirii sale prin curățire desăvârșită de patimi, se apropie de jertfa dumnezeiască, îndrăznind să facă pe mijlocitorul, fără să fie mai mult decât omul de rând, pe care Dumnezeu nu-l admite să se apropie de Sine de-a dreptul: «Un preot oarecare, zice, ce era totodată și monah, având faimă de evlavie și fiind cinstit de mulți pentru arătarea cea din afară, dar înăuntru, pe ascuns, aflându-se întru desfrânare și întinat, odată, la săvârșirea dumnezeieștii și sfintei slujbe, când s-a apropiat cântarea Heruvicului, plecându-și grumazul, ca de obicei, înaintea Sfintei Mese și citind: „Nimeni nu este vrednic...”; s-a aflat dintr-o dată mort, părăsindu-l sufletul într-o înfățișare ca aceasta».*

Atât de desăvârșit trebuie să fi devenit preotul, ființă a cerului, nerobită pământului, încât oricând să fie bucuros de a primi să fie dezbrăcat de haina vieții de aici: «Dacă te temi de moarte, încă nu te-ai împreunat prin dragoste cu Hristos, pe Care te-ai învrednicit să-L jertfești cu mâinile tale și cu al Cărui Trup te-ai săturat. Căci dacă s-ar fi întâmplat aceasta, te-ai sârgui să te duci acolo unde este Cel iubit, nemaipunând preț pe viață și pe trup»⁵².

Lupta pentru ieșirea de sub imperiul patimilor și de dobândire a virtuților, altfel spus întregul efort ascetic al sacerdotului nu are efecte doar asupra legăturii sale cu Dumnezeu, ci se răsfrânge și în modul în care el reușește să-i conducă sufletește pe cei păstoriți, să-i apropie mai mult, să-i orienteze spre Hristos. Cel căzut în capcana diavolului, cel lovit și tâlhărit de bunurile spirituale prin lăsarea sa în voia dez-

52. Idem, *Preoție și curăție*, p. 1.

mierdărilor lumii acesteia, cel dominat de puterea păcatului nu poate fi ridicat și purtat pe umeri decât de un părinte duhovnicesc în ochii căruia el, cel pierdut și deznădăjduit, să zărească acel licăr de sfințenie și de iubire care să-i dea puterea să se opună dezintegrării și să lupte cu răul ce-l stăpânește. „*Preotul trebuie să poată opri lumea de pe povârnișul căderii, trebuie să o poată înălța pe culmile viețuirii la lumina duhului. Dar acest «trebuie să poată» înseamnă, în primul rând, o uriașă luptă pentru înălțarea sa; înseamnă nu o putere dată de la început, de-a gata, ca o unealtă naturală, ci o obligație de a o găsi, cu asigurarea însă că o va găsi sigur de o va căuta neconținut. (...) Preotul, așadar, este menit să lucreze cu toată ființa sa, (...) trebuie să coboare ducând pe brațe ființa sa, jertfită în întunecimile sufletelor învăltoșate, să le înmoaie cu sângele său și să le lumineze consumându-se ca o torță. Precum trupul sleit de puteri nu se reface decât printr-o transfuzie de sânge de la un trup sănătos, așa o viață sufletească încremenită și stinsă nu se poate înviora decât dacă preotul își îmbibă în ea cu totul ființa sa, care trebuie să fie, întreagă, numai curăție și numai dragoste. Iar dacă ar face aceasta nu numai un singur preot, ci toți, lumea s-ar înnoi, săvârșindu-se minunea.*”⁵³

9. Preotul ca păstor sufleteș

9.1. Autoritatea și personalitatea slujitorului

Una dintre calitățile ce se cer preotului este să aibă personalitate, dar nu în sensul laic al cuvântului, de notorietate sau prestigiu, ci de om respectat pentru viața sa în Hristos, pentru trăirea sa care să convingă fără a mai fi nevoie de cuvinte. „*Autoritatea conducătorului de suflete fiind de o esență pur spirituală, avându-și numai în sine puterea, trebuie să fie cu mult mai pătrunzătoare, mai cuceritoare. Trebuie să emane din ființa preotului o autoritate spirituală atât de puternică, de-o așa calitate supraomenească, încât, fără a mai fi nevoie de probe vizibile, omul să-l urmeze cu absolută convingere că în felul acesta, și numai în felul acesta, va ajunge la mântuire*”⁵⁴.

53. Idem, *Preoție și curăție*, p. 1.

54. Idem, *Păstor de suflete*, p. 1-2.

Știința sa de a conduce sufletele pe calea mântuirii trebuie însoțită mereu de un entuziasm echilibrat, de nădejdea lucrului săvârșit cu ajutor de Sus, nu prin el însuși. Preotul este prin excelență **un idealist constructiv**, „(...) **un om sobru, care vede lucrurile așa cum sunt și cu posibilitățile pe care le au. Știe că realitatea e grea, e dură, că sufletele oamenilor sunt trase adânc de patimi, dar el știe în același timp că în realitate sunt și mulți gemeni de frumusețe morală care, căutați și cultivați cu răbdare, pot copleși fața întunecoasă a ei. Sobră dar nu disperată e privirea, și concepția acelu om, încrezător și cu nădejde e sufletul lui, dar nu lesne încrezător, nu naiv în nădejdele lui (...). Realitatea, desigur, e greu de încovoiat, puterea răului asupra ei nu e de subapreciat, și de aceea atâția dintre **preoții tineri, de-un idealism prea molatic, cad repede jertfă disperării sau nepăsării. Dar ea poate fi totuși în bună parte modelată. Această nădejde nu trebuie să o pierdem niciodată. Nu vom reuși să facem din toți oamenii îngeri. Dar unii pot ajunge, sub conducerea noastră. Vor rămâne mulți înfundați în rău și foarte mulți vor ajunge aproape liberi de orice rău. Dar aceasta nu trebuie să ne facă să disperăm. Ne trebuie un idealism bărbătesc, vârtos, de care să se poată izbi, fără a-l sfărâma, toate valurile răului. Idealistul nu trebuie să fie o biată mimoză sentimentală, un omuleț cu multe disponibilități lacrimogene. Fără a fi o ființă dură, el trebuie să fie una rezistentă și perseverentă**”⁵⁵.**

Din aceste motive, încă de la bun început, cel chemat să păstorească sufletele oamenilor va ști că el este și rămâne preot dacă în toate împrejurările vieții sale, nu doar la biserică, se va comporta ca atare. **„Nu există ființă mai ascultată, mai respectată decât preotul când trăiește și activează din alipirea strânsă la Hristos. Dar, tot așa, nu există ființă mai disprețuită, în lumea contemporană, ca preotul care nu este simțit că trăiește cu Hristos și pentru Hristos. Toată autoritatea lui depinde de această frecvență a trăirii cu Hristos și a lucrării pentru El**”⁵⁶. **„Dar pentru a fi preot și după ce-ai recitat în odăjdii formularul slujbei, pentru a fi preot în toate împrejurările vieții, se cere o personalita-**

55. Idem, *Realism și idealism pastoral*, în „Telegraful român”, an LXXXIII (1935), nr. 38, p. 1.

56. Idem, *Păstor de suflete*, p. 1-2.

te religioasă. (...) Numai atunci ești factor determinant în viața sufletească a credincioșilor. Numai atunci ești cineva, ești o cauză, un agent sufletesc. Numai atunci poți lumina, întări, cuceri, anima sufletele pentru idealurile frumoase⁵⁷.

„Nu preotul trebuie să se supună conducătorilor pământești, oricât le apreciază misiunea și personalitatea deosebit de înzestrată, ci invers, orice om, chiar cât de conducător ar fi el, trebuie să se socotească pe sine un fiu sufletesc al preotului, urmând povețele lui pentru a-și mântui sufletul. Dar ca să fie situația în chip real astfel, câtă autoritate de esență supralumească ar trebui să emane din ființa preotului!⁵⁸.

9.2. Preoția – misiune/datorie neîncetată de aducere a turmei pe calea mântuirii

Mântuitorul Hristos S-a jertfit pentru noi, oamenii, S-a făcut slujitor al nostru, al tuturor, pentru a ne scoate din mâna diavolului. La rândul său, preotul are chemarea de a se îngriji neîncetat de mântuirea sufletelor, să slujească fiecăruia și tuturor laolaltă cu o abnegație și o dăruire nesfârșite. **„Orice preot poate deveni un mare conducător de suflete. Nu se cere decât un singur lucru: perseverență necurmată în preocuparea de misiunea lui, în gândul la Hristos, Stăpânul și Împăratul propriu. Să-și umple gândul continuu cu înțelesul jertfei, al învierii, al vocii lui Hristos cu privire la lume, cu convingerea că numai prin Hristos se mântuiesc sufletele, cu înfricoșata conștiință că Hristos vrea să devină împărat al tuturor sufletelor, dar întinderea împărăției Lui depinde de cuvântul rostit de el, de preot. Prin cuvântul lui, prin neobosita lui strădanie în acest scop dă Hristos lupta Sa biruitoare. Să nu-I refuzăm acest mijloc, să nu stăm în calea puterii lui Hristos!**⁵⁹.

Noaptea și ziua, în biserică și în afara ei, preocuparea și gândul slujitorului să fie: „Ce fac pentru turma încredințată? Ce pot face mai mult? Cum voi da seama înaintea lui Dumnezeu pentru păstoriții mei?“. **„Dacă în trăirea cu Dumnezeu la altar, preotul are în fața lui sușuri infinite și**

57. Idem, *Misiunea preotului*, în „Telegraful român“, an LXXXIV (1936), nr. 25, p. 1.

58. Idem, *Păstor de suflete*, p. 1-2.

59. *Ibidem*.

motive de cutremur, tot așa ca propovăduitor și păstor are în fața lui o misiune nesfârșită, care nu trebuie să-l lase nicicând să adoarmă, pe laurii izbânzilor câștigate, ci să-l țină mereu într-o temere că nu face destul pentru membrii turmei sale. Între ei sînt mulți slabi în credință, cu o cunoștință extrem de redusă a învățaturii Domnului, sau cu ochii sufletului împăienjeniți de tot felul de superstiții. El nu are numai rolul să nască la o viață nouă pe oameni, ci să-i să crească bine și să-i scape din orice primejdie și de moartea spirituală, să nu-i lase să rămână piperniciți, sau să crească strâmb, sau cu beteșuguri. Creșterea aceasta trebuie să o conducă prin griji nesfârșite, printr-o înțelepciune adoptată la toate împrejurările, printr-o pilduire ireproșabilă⁶⁰.

Preocuparea de a nu-i lăsa în nicio zi fără rugăciunea sa, fără a-i căuta și a-i cerceta sufletește, fără a alerga la casele lor atunci când încercarea, boala sau alte necazuri se abat asupra lor trebuie să devină parte a fibrei intime a oricărui slujitor. *„Misiunea preotului în viața neamului, înțeleasă astfel, covârșește enorm misiunea oricărei alte tagme. Cine este zi de zi în mijlocul poporului sfătuindu-l în fiecare împrejurare mică și mare a vieții, luminându-l în toate problemele directe sau indirecte de care se lovește, mângâindu-l, întărindu-l și ajutându-l la necaz, dacă nu preotul? Cine are autoritatea de natură nu numai omenească și toate mijloacele sufletești și harice, să cârmuiască viața zilnică a credincioșilor, pe care o are preotul? Și cine are o țintă atât de clară, de sigură, spre care să cârmuiască viața credincioșilor ca preotul?”⁶¹.* „Nu e suficient să predici de două-trei ori pe săptămână unei comunități, și după aceea să-i lași pe toți în plata Domnului și să te ocupi de distracțiile sau de necazurile tale. Un astfel de preot, chiar și când predicile lui s-ar urma sistematic învățându-i pe rând tot ce trebuie să știe un creștin, e asemănător unuia care tot seamănă, dar nu are grijă să vadă cum crește semănătura, s-o plivească, s-o sape, s-o îndrumă continuu⁶².

Făcând astfel, cercetând și aducând oile turmei sale la staulul lui Hristos, slujitorul își va găsi liniștea și bucuria, sensul de a fi: „Orice

60. Idem, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

61. Idem, *Misiunea preotului*, p. 1.

62. Idem, *Problema păstoririi sufletești*, în „Telegraful român”, an LXXXII (1934), nr. 3, p. 1-2.

*preot trebuie să fie fericit când poate face mai mult pentru Biserică, adică pentru Domnul. Fericit când poate aduce la sânul Bisericii mai multe suflete, când poate face mai mult pentru strălucirea slavei lui Hristos în Biserica Sa. Atunci mulțumește lui Dumnezeu că l-a învrednicit să fie o unealtă rodnică*⁶³.

9.3. Preotul și comuniunea cu credincioșii din parohia încredințată spre păstorire

Resortul intim care face ca preotul să fie mereu pe meterezele slujirii aproapelui se află iubirea. La baza râvnei pastorale stă, fără tăgadă, tocmai această flacără vie a prețuirii fiecărui suflet după măsura arătată de Mântuitorul: „Ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”⁶⁴. „Numai iubirea ține în preot râvna pururea nestinsă, îl face să nu pregete de-a fi mereu pe teren, când e vreo lipsă urgentă de el undeva, întâi acolo, iar în toată cealaltă vreme într-un loc sau într-altul, fără să neglijeze multă vreme nici un suflet. **Cu tine ca preot se înalță și se prăbușesc mii de ființe omenești. Tu nu stai numai în fața lui Dumnezeu care te poate ridica din bucurie în bucurie, sau te poate zvârli în gheenă pe veci, după vrednicia sau nevrednicia ta, ci și în fața a mii de suflete care se modelează după vrednicia sau nevrednicia ta și sînt ridicate cu tine sau zvârlite cu tine. Să nu crezi că vei putea, când nu ești văzut de credincioși, să fii oricum și să fii atent la tine în mulțime. Cine nu-i obișnuit să se roage acasă, nu se va ruga cum se cuvine nici în fața credincioșilor**”⁶⁵.

Construită pe edificiul dragostei față de Dumnezeu și față de semenii, parohia nu este doar o comunitate, „**ea trebuie să devină o comuniune. Preotul e dator să se obișnuiască să-și viziteze parohienii, să aibă inițiative în fruntea acestora, și nu aștepte pasiv să vină aceștia la el. El trebuie să fie prezent în toate momentele vieții lor: boală în familie, ispite de tot felul. Dar e dator ca nu numai ei să-i urmeze, ci să promoveze bunele relații între ei, ca și întâlnirile sale cu mai**

63. Idem, *Hristos și preotul*, p. 1.

64. Evanghelia după Matei 16, 26.

65. Pr. dr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

mulți dintre ei pentru a însufleți toate aspirațiile lor bune și de interes obștesc⁶⁶.

9.4. Preotul ca duhovnic

Dintre toate răspunderile, poate cea mai grea și împovărătoare pentru preot este aceea de a fi duhovnic. Nu doar în sensul de săvârșitor al Tainei Spovedaniei, ci în acela ce cercetător, de scrutător în adâncul sufletesc al fiecăruia dintre enoriașii săi. Chirurgia sufletească despre care vorbesc Sfinții Părinți este o știință ce se deprinde greu și în urma a multor ani de experiență, de sfătuire cu cei mai înaintați în cunoașterea acesteia, de atentă analiză în primul rând a propriului for interior și apoi al credincioșilor care vin să i se confeseze. *„Preotul are nevoie de multă prudență și de zeci de mii de ochi, pentru a vedea bine toate cutele sufletului”*⁶⁷, spunea pr. prof. Ioan G. Coman. La rândul său Părintele Dumitru Stăniloae caracterizează lucrarea duhovnicului ca una de mare atenție și delicatețe față de sufletele credincioșilor: *„(...) un preot trebuie să cunoască bine itinerarul vieții duhovnicești. Dar pentru aceasta se cere o privire atentă în tine, căci sufletele se aseamănă. Din felul cum ai ieșit tu dintr-o criză sufletească, sau din soluția greșită pe care ai adoptat-o tu odată, vei putea da un sfat celorlalți. Atentă privire asupra ta și atentă și iubitoare privire și ascultare a fiecăruia din credincioșii tăi. Un preot mai bătrân care a avut să vindece și sieși și altora atâtea dureri sufletești, care a înregistrat atâtea succese sau a învățat din atâtea insuccese, trebuie să fie și pentru cei tineri plin de mierea atâtor sfaturi înțelepte”*⁶⁸. *„Viața de azi cere eforturi cu mult mai mari de la slujitorii Domnului. Peste hârtiile cancelariei și dincolo de țârmurile slujbelor, trimișii lui Dumnezeu între oameni trebuie să privească personal și drept în fața și în sufletul oamenilor, să le cunoască necazurile și metehnele și să-i ajute să le învingă”*⁶⁹.

66. Idem, *Menirea preotului printre credincioși*, în „Îndrumător pastoral”, II, Editura Episcopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia, 1978, p. 66-67.

67. Pr. Ioan G. Coman, *Sublimul preoției creștine*, note pe marginea tratatului „Despre preoție” al Sfântului Ioan Gură de Aur, Tipografia cărților bisericești, București, 1940, p. 20.

68. Pr. Dumitru Stăniloae, *Problema păstoririi sufletești*, p. 1-2.

69. Idem, *Misiunea preotului*, p. 1.

Dedicându-se slujirii celorlalți, duhovnic și reazem al fiecărui suflet încercat din turma sa, preotul își afirmă încă o dată calitatea sa de părinte spiritual. „*El nu trăiește sieși, ci lui Hristos, așadar și celorlalți. El trebuie să dea prioritate grijii de ceilalți. Faptul că el trebuie să se roage pentru toți, arată că el trebuie să pună în rugăciunea pentru fiecare simțirea pe care o pune fiecare în rugăciunea pentru sine. El trebuie să vibreze pentru durerile, pentru problemele, grijile tuturor credincioșilor. El nu are preferințe pentru unii. Ci pe toți trebuie să-i iubească la fel, ca pe sine însuși, ba chiar aducându-se jertfă ca Hristos pentru toți păstoriții săi*”⁷⁰.

9.5. Pastorația individuală și avantajele sale

„*Preotul nu va uita (...) să viziteze, din vreme în vreme, locu-înțele sătenilor – așa, mai mult întâmplător, nu intenționat*”⁷¹ și, astfel, credinciosul aflat într-o nevoie sau slăbiciune sufletească ori trupească „*(...) va găsi întotdeauna la noi o mângâiere, o încurajare, un îndemn, o inimă înțelegătoare. Și eu știu că aceasta face foarte mult pentru orice om care de atâtea ori e întristat de sentimentul singurătății, al părăsirii*”⁷² „*(...) poți lucra asupra inimii omului în convorbiri particulare, când se stabilesc legături directe între suflete, când simți că între tine și omul cu care vorbești se stabilește o prietenie care-l va face să te înțeleagă mai bine ca și când te ascultă din public. Nu e vorba ca tot momentul în care convii cu oameni să-l umpli întreg numai cu povestiri și explicații religioase. (...) Sunt, desigur, momente deosebit de potrivite pentru convorbirea și povestirea religioasă, de exemplu în casa bolnavilor, când nu sunt prea greu bolnavi; acolo, de obicei, de câte ori merge preotul e lume mai multă; de asemenea, ori de câte ori se abate peste o casă un eveniment deosebit de bucurie sau de durere*”⁷³.

70. Idem, *Menirea preotului printre credincioși*, p. 66-67.

71. Idem, *Satul și preotul*, în „Telegraful român”, an LXXXIII (1935), nr. 34, p. 1.

72. Idem, *Unui preot tânăr*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 38-39, p. 2-3.

73. Idem, *Cu și mai multă râvnă!*, p. 1-2.

Așa cum preotul ca tată și soț este atent și sensibil față de fiecare dintre membrii familiei sale, tot astfel, în familia mai mare pe care o are de păstorit în parohie, el va arăta aceeași dragoste și aplecare asupra nevoilor și sensibilităților fiecăruia dintre enoriași. Îndemnul Sfântului Apostol Pavel de a te face tuturor toate este aici mai mult decât valabil. *„În activitatea pastorală trebuie să cauți de ce are trebuință fiecare suflet. E necesară o apropiere de fiecare ins. În mare parte, pastorația e individuală. Bogat, sărac, tânăr, bătrân, om onorat de societate, sau proscris de toată lumea, de toți trebuie să te apropii. Și să știi și să poți să te apropii așa, ca să le câștigi încrederea și să-ți spună ce-i frământă acum și ce i-a frământat alte dăți. Iar la urmă să cunoști medicamentele și tonicele pentru fiecare boală, pentru fiecare șovăire, pentru toate stările de suflet”⁷⁴.*

Pastorația individuală presupune în primul rând ieșire dintre zidurile sfântului lăcaș, părăsirea imobilismului care ne ispitește în orice clipă, ca păstori, căutarea oii celei pierdute care, astăzi, nu mai este doar una, ci foarte multe, căzute pe cale, lovite de moarte de tâlharii sufletești care sunt păcatele și ispitele unei societăți din ce în ce mai secularizate. *„Preotul așadar nu e legat de zidurile unei parohii, ci de sufletele ei. E și nedemn pentru un preot să rămână în zilele de vară pe ulițele pustii ale satului, împreună cu babele și cu găștele (...). La câmp, după sufletele păstorite! Aceasta să fie deviza. În cutare parte a câmpului își va face de lucru cu inspectarea unei holde a lui, sau a lucrătorilor ce-i are acolo. Pe cale, mergând domol, se întâmplă adesea să aibă același drum cu unul sau mai mulți credincioși. Vorba trece de la necazuri și greutăți, pe care e foarte bine de le cunoști și le poți alina într-un fel oarecare, la laturi mai puțin oportuniste ale vieții. Iată ocazia de-a povesti ceva cu tâlc, de-a îndemna, de a-ți împrieteni un suflet. La un punct al drumului o familie lucrează pe locul ei, aproape de cale. Câteva vorbe nu prea cu grabă, un zâmbet, un sfat merg la inimă. Câteva minute de odihnă fac bine omului care lucrează. Mai încolo cosesc câțiva bărbați, povestind una și alta la începutul brazdei și când respiră. Mergi puțin timp paralel cu brazda ce-o trag, le ții tovărășie de câteva ori la începutul brazdei noi, afli ce discutau și adaugi ceva*

74. Idem, *Problema păstoririi sufletești*, p. 1-2.

*de la tine. Îți vor comenta vreun ceas cuvintele, istorioara. Ai introdus în preocuparea lor din acea zi o idee înaltă, ai aruncat în inima lor o sămânță*⁷⁵.

10. Preotul ca propovăduitor și apărător al adevărului de credință

În afara pildei propriei vieți, preotul nu are altă cale de vindecare a sufletelor decât învățătura cu cuvântul, cu predica, spune Sfântul Ioan Gură de Aur⁷⁶. Slujba cuvântului au avut-o ca primă grijă și preocupare și Sfinții Apostoli și urmașii acestora. De aceea, preotul trebuie să-și dea silința să facă să locuiască din belșug în el cuvântul Mântuitorului Hristos⁷⁷. Pentru aceasta se cere multă rugăciune, dar și multă știință a Sfintei Scripturi și a ceea ce au propovăduit și au scris Sfinții Părinți pentru îndreptarea sufletului: „(...) **puterea în cuvânt se câștigă cu osteneală, cu pregătire. De pregătire au lipsă și cei talentați la cuvânt. Ba ei trebuie să se pregătească chiar mai mult decât ceilalți, spune cel mai talentat predicator al tuturor vremurilor. Căci de la ei se așteaptă întotdeauna cuvântări tot mai strălucite, pe măsura prestigiului de care se bucură. Predicând smerit, dar cu putere, acoperindu-și învățătura cu viața curată, rugându-se cu simțire și stând mereu apropiat de suflete, preotul va merge pe calea cea bună și cu el va duce spre Dumnezeu toate sufletele care îl vor asculta și urma, iar de cele care nu-l vor asculta și urma, nu va avea să poarte răspundere**”⁷⁸.

„Atunci ești un învățător desăvârșit, când și prin cele ce faci și prin cele ce înveți duci pe ucenicii tăi, pe credincioși, la viața fericită, pe care a poruncit-o Hristos”, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, când vorbește despre predicatorii destoinici. Așadar, pentru a avea putere de convingere, predica rostită de preot trebuie să se bazeze pe două însușiri: în primul rând, alcătuirea sa va fi în așa fel încât aceasta să exprime

75. Idem, *Cu Iisus printre semănături*, în „Telegraful român”, an LXXXIII (1935), nr. 26, p. 1.

76. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, Editura Sophia, București, 2004, p. 130.

77. Coloseni 3, 16.

78. Pr. dr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

creința adevărată și atașamentul față de învățătura Mântuitorului, iar în al doilea rând conținutul ei trebuie să oglindească trăirea și experiența slujitorului în legătură cu Domnul Hristos. **„A propovădui pe Iisus Hristos fără încetare este supremul bine ce se poate face omenirii astăzi. Ea trebuie să vadă că viața pe pământ fără Iisus Hristos nu este posibilă. Altfel, nu S-ar fi întrupat El între noi. Trebuie să vedem iar cu ochi proaspeți necesitatea ca Fiul lui Dumnezeu să fie între noi. Să înțelegem pentru timpul nostru rostul mântuitor al întrupării Sale”**⁷⁹. **„(...) predica preotului să fie vie, smulsă din convingerea și simțirea lui, dar nu este mai puțin adevărat că viața ei trebuie să crească dintr-o concepție clară și puternic motivată, pe care să o comunice și credincioșilor. Altfel, se bate apa în piuă într-un sentimentalism gol sau fără orizont, omul văzându-se silit să umple el acest gol cu idei de credință anapoda, sau lăsându-se dus de orice ispită sectară acolo unde se intenționează”**⁸⁰.

Părintele Stăniloae remarcă și pericolele ce așteaptă pe predicator atunci când nu ține seama de îndemnul Sfinților Părinți de a se strădui să își pregătească cu mare atenție și sârguință predica sa. Când preotul doar urmărește a împlini principiile artei oratorice și a impresiona prin alcătuirea cuvintelor bine alese, dar fără a avea substanță duhovnicească, atunci se primejduiește și pe sine, dar mai ales pe ascultătorii săi. **„(...) predicile noastre în etapa actuală sunt mai cu seamă viforelnice, tind să zguduie pe ascultători, să-i convertească într-un moment? Ceea ce nu e rău. Dar ceea ce-i curios e că, după cea mai viforelnică predică, devenim aceiași burghezi comozi, foarte puțin transfigurați de legămintele din predica de mai înainte. Aceasta cât privește pe predicator. Cât privește pe ascultători, predicile acestea vor reuși într-adevăr să zguduie pe unii durabil, dar numai firile cu o constituție mai sensibilă, pe celelalte chiar dacă le mișcă pentru moment, după aceea revin la starea de mai înainte (...)”**⁸¹. Pentru a evita o astfel de abordare lipsită de folos sufleteșc, el îndeamnă ca predica să fie „o

79. Idem, *Cuvânt către studenții teologi la sfârșit de an academic*, p. 1-2.

80. Idem, *Școala țărănească religioasă*, în „Telegraful român”, an LXXXVI (1938), nr. 7, p. 1.

81. Idem, *Problema păstoririi sufletești*, p. 1-2.

*predică nu numai despre silințele omenești, ci mai ales despre harul dumnezeiesc*⁸².

Răspândirea seminței cuvântului Evangheliei nu se referă doar la spațiul sacru al lăcașului de cult. Munca de propovăduire se împlinește „cu timp și fără timp”, în tot locul, la casele enoriașilor, pe câmp, unde aceștia își câștigă existența, la căpătâiul celui bolnav, la școală și la grădiniță sau în întâlnirile cu oamenii de vază ai comunității. Dar pentru a face aceasta cu succes, preotul este îndemnat „(...) să-și facă **obiceiul de a vorbi și în casa sa cât de des, cu toată seriozitatea și căldura, așa cum face în public sau către alte persoane, despre cele religioase.** (...) mulți preoți vor simți oarecare jenă în a se comporta și în familie cum se comportă și în public și față de alții. De aceea, va propune o dată să se citească după cină, când nimic nu tulbură liniștea casnică, **un pasaj din Sfânta Carte, silindu-se la sfârșit să închege o discuție vioaie și călduroasă despre pasajul citit și lucrurile în legătură cu el, o discuție în care desigur copiii și soția vor fi mai mult întrebători, iar el lămuritorul**⁸³. Obișnuindu-și familia să cunoască și să aprofundeze învățătura Sfintei Scripturi, ca și pe cea a Sfinților lui Dumnezeu, „(...) fiecare **preot poate deveni ușor un apostol capabil să însufle un puternic duh religios societății noastre culte, având în vedere că fiii de preoți formează o parte destul de însemnată din această societate**⁸⁴.

În anul 1933, Părintele Stăniloae trăgea un important semnal de alarmă cu privire la atacurile față de Biserica Ortodoxă și de slujitorii săi: „(...) se duce o acțiune negativă pentru **destrămarea credinței ortodoxe, pentru destrăbălarea morală a credincioșilor, pentru învrăjbierea lor cu preotul, chiar în parohiile satelor, pentru a zdrobi acest reazem ultim și puternic al Bisericii**⁸⁵. La distanță de aproape un secol, lucrurile nu s-au schimbat defel, doar contextul, mijloacele și actanții acestor atacuri diabolice la adresa maicii spirituale a neamului – Biserica și a

82. Idem, *Energiile preoțești în plină desfășurare*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 71, p. 1.

83. Idem, *Preotul și familia sa*, în „Telegraful român”, an LXXIX (1931), nr. 68, p. 1-2.

84. *Ibidem*, p. 2.

85. Idem, *În apărarea parohiilor*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 63, p. 1.

celor ce o alcătuiesc: slujitori și credincioși. „*Nimic nou sub soare*”⁸⁶, cum spunea Ecclesiastul! În această situație, datoria preotului rămâne aceeași: să slujească și să propovăduiască cu abnegație cuvântul Domnului, să apere până la sacrificiu tezaurul de învățătură al Bisericii în integralitatea sa și, nu în ultimul rând, să fie un fanion, un model al trăirii creștine, al luptei cu răzilele morale ale societății contemporane, un luminător și sfătuitor pe calea strămtă, dar mântuitoare, a sufletelor creștinilor, care au nevoie astăzi, mai mult decât oricând, de călăuze autentice către Dumnezeu. „*Preotului nu i se permite în niciun timp să stea pe poziții de compromis. Eroismul este o însușire esențială a misiunii lui. (...) Eroismului și fanatismului necredinței – da, există un eroism și un fanatism satanic, ateu, inspirat și animat de cel rău! – ce-i poți opune decât eroismul superior al credinței în realitatea și în valorile spirituale? (...) Eroismul preoțesc nu te lasă să ascuți pasiv ridiculizarea credinței creștine, ci-ți va porunci să-i iei apărarea cu toată priceperea și – dacă ai de aceasta mai puțină – cu tot focul curat al convingerii care-ți pogoară atunci pe Duhul Sfânt în suflet. Eroismul preoțesc nu te lasă să te rușinezi de calitatea ta de preot – of! ce laș lucru e acesta! – și să folosești semnele externe care mărturisesc această calitate a ta. Eroismul preoțesc îți dă conștiința sfintei tale demnități de preot, te face într-un anumit sens mândru de ea, socotind-o superioară tuturor profesiilor omenești și cu un rost inegalabil în viața omenirii*”⁸⁷.

11. Preotul, slujitor al aproapelui în nevoi. Rolul acțiunilor filantropice

Dragostea față de aproapele nu se arată doar prin cuvânt și rugăciune. Ea trebuie să aibă și o dimensiune materială, să coboare până la nevoile de zi cu zi ale celor lipsiți. Ieromonahul Nicolae Steinhardt de la Rohia spunea că grija pentru pâinea proprie este una materială, dar preocuparea pentru hrana semenului tău, care nu are sau nu poate să și-o asigure singur, reprezintă o grijă spirituală. Clerul, afirmă Pă-

86. Ecclesiastul 1, 9.

87. Pr. Dumitru Stăniloae, *Eroismul preoțesc*, p. 1-2.

rintele Dumitru Stăniloae, este cel dintâi dator să împlinească această poruncă a Mântuitorului, spre a fi pildă credincioșilor simpli și a-i determina la împlinirea faptei bune, care de multe ori întâmpină potrivnici precum: lenea, indiferența, lipsa de solidaritate, egoismul etc.: „Cuvântul nostru să țintească azi mai mult ca oricând trezirea **faptei de ajutor**. Predica noastră și sfatul nostru, exemplul și eforturile noastre să fie considerate lucru nedeplin atât timp cât nu am reușit să **deschidem o inimă și o mână pentru a salva un om**. Fiecare din slujitorii altarului să-și pună la contribuție toată ingeniozitatea și tot zelul pentru a găsi o cale de a face pe cel care are, să dea și celui ce nu are. În parohii sunt oameni pioși care, la apelul insistent al preotului, pot aduce la altar darul lor, care să fie împărțit la alții. Preotul trebuie să devină azi mai mult ca oricând nu numai un transmițător al harului de sus, ci și un transmițător de binefaceri de la enoriaș la enoriaș. (...) Azi nu mai poate fi nimeni „chimval răsunător”⁸⁸.

Fiecare epocă și fiecare națiune își are propriile sale victorii, dar și încercări. Ecoul acestora trebuie să fie auzit mereu de reprezentanții și slujitorii Bisericii. Clerul, în întreg corpul său, are datoria de a palpita, de a rezona la marile încercări și suferințe, la bolile care se ivesc pe Trupul lui Hristos. Criza economică de la începutul anilor 30 a avut aceleași consecințe nefaste ca și cea pe care o traversăm noi astăzi. La vremea sa, Părintele Stăniloae îndemna la solidaritate și mai multă jertfelnicie a slujitorilor față de cei nevoiași: „Astăzi, când marea criză economică la care asistăm coboară peste viața tuturor vălul mohorât al lipsurilor, al suferințelor și al tristeții, **slujitorii Bisericii palpită și ei, nu atât de soarta lor și a Bisericii, cât de soarta milioaneilor de lipsiți, și stau alături și contribuie cu toate puterile cu care-i împrumută Biserica, la vindecarea bolii ce bântuie peste toată omenirea**. Preotul e aristocrat cu sufletul nu în sens peiorativ, că „nu se demite” să spele rănile fratelui căzut între tâlhari, indiferent din care categorie socială ar face parte, că se crispează într-un nollis tangere în fața mizeriei și a suferinței omenești. Aristocrația sufletească, sau mai bine zis aristocrația duhovnicească, pentru că e formată cu ajutorul harului Duhului

88. Idem, *E momentul faptei*, în „Telegraful român”, an LXXX (1932), nr. 42-43, p. 1-2.

*Sfânt, nu constă așadar în închiderea sufletului față de anumite impresii și griji, nu constă într-un suflet surd la anumite sunete ale vieții, într-un suflet anchilozat, ciuntit. În această privință preotul e om ca toți ceilalți, și Biserica vădește înțelegere promptă pentru toate problemele și durerile timpului*⁸⁹.

12. Preotul și Școala.

Educația religioasă și deprinderea valorilor creștine

Învățătura îți dă lumină, dar nu te înalță decât caracterul (Ov. Densușianu) clădit cu iubire, răbdare și credință pe „stânca” iubirii de Dumnezeu și aproapele. Orice altă construcție, oricât de minuțios ridicată, se prăbușește la prima încercare. Părintele Stăniloae avertiza, încă de acum 80 de ani, asupra acestui drum greșit în sistemul educațional românesc, care, din păcate, a rămas „valabil” până astăzi: *„Școala noastră are un caracter prea intelectualist; e considerată prea mult chemată să împărtășească cunoștințe și se interesează prea puțin de formarea caracterului. Și aceasta tocmai pentru că nu știe în ce direcție să formeze pe om, n-are un ideal de viață. Se urmărește cel mult formarea de buni cetățeni, dar se uită că nu statul este ultima țintă și realitate a vieții, nu sufletul e pentru stat, ci statul pentru suflet. Iar virtuțile cetățenești, dacă nu se întemeiază pe o credință într-o realitate mai înaltă decât statul, nu sunt durabile și trainice*⁹⁰.

Preotul trebuie să găsească granița aceea delicată unde informația, metoda, autoritatea, se îmbină armonios cu rugăciunea și blândețea, devenind astfel chip al iubirii Părintelui ceresc pentru fiii săi: *„(...) prima întâlnire cu copiii, ca de altfel și toate celelalte, să se facă în duhul blândeții și-al prieteniei, ca inimile copiilor să se deschidă iubitor și încrezător față de preot; s-a recunoscut în legătură cu aceasta și adevărul că cel mai scurt drum la inimile părinților trece prin inimile copiilor*⁹¹.

89. Idem, *Aristocrația sufletească*, în „Telegraful român”, an LXXIX (1931), nr. 85-86, p. 1.

90. Idem, *Importantul congres catehetic al preoțimii din Arhiepiscopie*, în „Telegraful român”, an LXXX (1932), nr. 76-77, p. 1.

91. *Ibidem*.

Cu referire la aria învățământului teologic, Părintele Stăniloae susține faptul că *„Biserica trebuie să-și reclame și afirme dreptul ce-i aparține exclusiv, de a-și crește ea însăși preoții. Numai o Biserică lipsită de conștiința de sine poate renunța la acest drept”*⁹². O dimensiune importantă a formării viitorilor slujitori ai Bisericii o reprezintă formarea duhovnicească pe bazele solide ale învățaturii Sfinților Părinți privind practica ascezei, prin care tânărul preot va ști cum să abordeze, dar mai ales să trateze maladiile spirituale ale fiilor săi duhovnicești. *„Ceea ce ne lipsește azi este o prelucrare a asceticii, atât pe baza idealurilor creștine, dar și pe a rezultatelor așa de bogate ale științei psihologice: să știm cum se introduce și se înrădăcinează păcatul cutare sau cutare în suflet, cum se manifestă, cum lucrează la rădăcina omului, cum poate fi localizat și combătut. Ne lipsește orice lucrare serioasă pe terenul medicinei sufletești. Știința bolilor sufletești și a combaterii lor e într-o fază primitivă. Ne place și azi să ardem boala cu fierul roșu al pedepsei, în loc s-o tratăm dinăuntru în afară, organic”*⁹³.

Nu în ultimul rând, școlile teologice, seminariile, care sunt pepiniere ale slujirii bisericești, pot deveni oaze de formare solidă și pentru viitorii intelectuali ai societății: *„(...) seminariile nu mai pot fi considerate numai ca școli pregătitoare de preoți, atât din motivul că e crud să predestinezi copii fragezi la o misiune pentru care nu vor simți poate nicio chemare, cât și pentru că astăzi seminariștii nu mai găsesc locuri de preoți decât foarte puțini. Seminariile trebuie să devină școli care să pregătească pe tineri pentru a apuca pe toate căile profesiilor intelectuale”*⁹⁴.

13. Rolul preotului în apărarea ființei neamului său

Legătura intrinsecă dintre Ortodoxie și ființa neamului românesc este o temă predilectă în opera Părintelui Stăniloae. Păstrarea aces-

92. Idem, *Problema învățământului teologic*, în „Telegraful român”, an LXXXIII (1935), nr. 10, p. 1-2.

93. Idem, *Pentru o mai bună educație în școlile teologice*, în „Telegraful român”, an LXXXIV (1936), nr. 38, p. 1.

94. Idem, *Problema învățământului teologic*, p. 2.

tei legături și dezvoltarea ei este o datorie sacră pentru fiecare preot, care va găsi mereu resursele necesare pentru a sădi în inima poporului drept-credincios pe lângă dragostea de Dumnezeu și de aproapele, iubirea față de glie și de neam: „(...) **preoți cu inimi curate și blânde, încălzite de singura pasiune, a iubirii lui Hristos și de popor, fântâni ale sensibilității creștine, sfeșnice de lumină și ruguri de jertfă pentru neam și lege. Ne dorim după acel preot care, stând cu inima lui lângă inima poporului, se străduiește să-i limpezească și să-i înobileze neconținut sufletul cu învățătura creștină, cea mai minunată putere prin care se poate transforma ființa umană din răsad al naturii în lujer de lumină cerească. (...) Toate necazurile și greutățile poporului trebuie să găsească în el un alinător. El va răscoli și va polariza toate forțele nobile de ajutorare în sufletele credincioșilor pentru a le pune în slujba celor obidiți**”⁹⁵.

La provocările extremist-naționaliste, de care mulți tineri din vremea sa erau fascinați sau se lăsau conduși de anumite spirite prea inflamate, părintele le răspunde, mai ales studenților pe care îi avea în răspundere ca rector al Academiei Teologice de la Sibiu, printr-un îndemn la echilibru și discernământ: „(...) **cum trebuie să fie naționalismul studentului teolog și al preotului. Naționalism până la sacrificiu, dar manifestându-se în acte compatibile cu Dumnezeu și cu un preot stăpânit de gândul la Dumnezeu. Naționalism de concepție, de simțire fierbinte, de muncă și devotament în slujba neamului; să pui în slujba neamului toate virtuțile creștine și preoțești. Naționalism impus cu sabia duhului, care taie durabil dușmanii și-i pregătește cale triumfală, nu naționalism de strigăte, de marșuri, de cămăși și de violență**”⁹⁶. „Numai așa vom putea sluji cu adevărat neamului, numai făcându-ne pe noi **ruguri incandescente ale credinței, realizând în noi în măsură maximă chipul omului care trăiește viguros din credință, vom putea susține flacăra credinței biruitoare și în mijlocul neamului nostru**”⁹⁷.

95. Idem, Cuvântarea părintelui rector dr. Dumitru Stăniloae la serbarea Academiei Teologice „Andreiene” din 23 mai 1943, în „Telegraful român”, an XCI (1943), nr. 22, p. 2-3.

96. Idem, Pentru o mai bună educație în școlile teologice, p. 1.

97. Idem, Cuvânt către studenții teologi la sfârșit de an academic, p. 1-2.

14. Mijloace pentru sporirea râvnei și a pregătirii pastorale

14.1. Rugăciunea personală și meditația

Rugăciunea, s-a spus, este unirea noastră cu Dumnezeu, urcuș duhovnicesc și modalitatea cea mai directă și simplă în același timp de ne așeza în legătură cu El, Cel ce se roagă în inimile noastre „*cu suspine negrăite*”⁹⁸. Rugăciunea este, deci, atât lucrarea omului, cât și prezența lucrătoare a harului lui Dumnezeu în inima făpturii sale. Prin convorbirea cu Domnul, persoana umană se sfințește, se înalță sufletește și se apropie de viața în Hrisos. Cu atât mai mult, cel chemat dintre cei credincioși și sfințit pentru a fi organ văzut al Mântuitorului Hristos, preotul este dator să fie cel dintâi rugător în camera inimii sale, în casa și în mușlocul familiei sale, precum și în biserică, înaintea credincioșilor, ca aducător al „*slujbei cuvântătoare și fără de sânge*”⁹⁹ și mijlocitor al cererilor lor. „*Preotul are printre alte meniri și pe aceea de a întreține și întehi focul rugăciunii în casa lui David, în parohia și în biserica lui. El e cel ce îndeamnă, la orice slujbă, comunitatea la rugăciune: «Domnului să ne rugăm!».* Se cuvine ca acest îndemn al lui să nu fie auzit numai ca o poruncă exterioară, sau ca o formă, ci să fie simțit ca un început de foc coborât din cer, ca un început al rugăciunii care se întinde cuceritor, aproape irezistibil la toți. Dar pentru aceasta **trebuie să-și obișnuie prin exerciții îndelungate inima să se încălzească la rugăciune**”¹⁰⁰.

Nimic nu poate ajuta mai mult preotul în activitatea sa de păstor de suflete mai mult decât o face rugăciunea. Lipindu-și inima de Domnul, cerându-i mereu ajutorul și puterea Sa pentru a fi lucrătoare prin sine, preotul câștigă conștiința vie că Hristos este prezent în fiecare gest al său, în fiecare binecuvântare și în fiecare adresare pe care o oferă credincioșilor: „*Prin rugăciune și meditație, preotul își ascute simțul prin care ia cunoștință de prezența lui Hristos în el, mărinind lumina din sine, care-i permite să-L vadă pe Domnul său. Prin sforțările*

98. Romani 8, 26.

99. Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur, Rugăciunea Epiclezei, în *Liturghier*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 176.

100. Pr. dr. Dumitru Stăniloae, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

*sale de-a iubi tot mai mult pe Domnul, îi crește și i se permanentizează conștiința că Iisus este cu el, că lucrează prin el*¹⁰¹.

Așa cum a mărturisit cu tărie, Părintele Stăniloae L-a căutat pe Dumnezeu și l-a aflat nu în cărți, nici în oameni, ci în ***rugăciunea vie și neîncetată***, așa cum au învățat Sfinții Părinți ai Bisericii. Și aceasta i-a adus multă pace și liniște, înțelepciune și bucurie. Aceste daruri primite de Sus, le-a împărtășit și altora îndemnându-i să se roage la rândul lor pentru a primi ajutorul lui Dumnezeu. Dar sunt astăzi mulți care nu mai știu sau nu mai vor să se roage! Din diverse motive. Pentru aceștia preoții sunt cei dintâi datori să mijlocească înaintea Tronului dumnezeirii. Și, în egală măsură, pentru toți cei încredințați în grija duhovnicească. „*Să avem milă, ca preoți, de credincioșii noștri, care n-au vremea noastră la dispoziție, pentru rugăciune, nu stau să se roage ca noi, pentru că n-au putut cheltui ani pentru pregătirea specială în acest sens. Rugându-vă, gândiți-vă la greutățile și la ispitele tuturor credincioșilor voștri în primul rând, apoi ale lumii în general. Aveți milă de cei ce plâng și vă rugați ca suferințele lor să fie alinate. Aveți milă de cei ce păcătuiesc și vă rugați ca să li se lumineze ochii sufletului și să li să întărească voința spre bine. Rugați-vă pentru pacea lor și pentru pacea lumii! Rugați-vă pentru cei ce nu se roagă! Și câți sunt azi acei ce nu se roagă! Nu e durere care să nu-și găsească alinare prin rugăciune. (...) Ea aduce nu numai mângâierea, ci și bucuria. În rugăciune se trăiește preludiul vieții eterne, ea aduce «primele parfumuri ale patriei» în care nădăjduim să ajungem. Cum ne vom împărtăși de ea, dacă nu ne deprindem cu acest preludiu al ei?*”¹⁰².

14.2. Studiul Sfintei Scripturi și lecturile patristice

Nu mai puțin importantă și aducătoare de lumină spirituală este pentru slujitorul sfințit cunoașterea și studiere continuă a Sfintei Scripturi, izvor al Revelației divine și îndrumar pentru viața creștină: „*(...) studiul preotului trebuie să aibă ca obiect în mod precumpănitor materiile religioase. În primul rând, el va studia Sfânta Scriptură. Din*

101. Idem, *Hristos și preotul*, p. 1.

102. Idem, *Sublimitatea preoției...*, p. 298-312.

*Scriptură cunoaște tot mai mult pe Dumnezeu, condițiile mântuirii și darurile minunate ce le dă Dumnezeu omului. Sfânta Scriptură îmbogățește și subțiază, ca nici o altă carte, sufletul, înzestrându-l cu o mare sensibilitate religioasă. E necesară însă și o orientare generală în știința timpului și în preocupările țării, pentru a cunoaște problemele care frământă pe contemporani, și pe oamenii între care trăiești, ca să poți stabili și menține un contact sufletesc cu ei și pentru a le ajuta în rezolvarea atâtor probleme¹⁰³. La aceasta, Părintele Stăniloae adaugă ca metodă și principiu de bază în aprofundarea învățaturii biblice, dar și patristice: „**Studiul trebuie să se facă cu continuitate, cu disciplină, cu perseverență, nu la întâmplare, trecând capricios de la o latură la alta. Acesta nu mai e studiu, ci o reverie. Trebuie studiat cu creionul în mână, ca să nu se lenevească mintea. Trebuie să se revină mereu asupra unor lucruri esențiale, numai așa ne devin proprii**”¹⁰⁴.*

14.3. Pregătirea intelectuală.

Lectura continuă și cunoașterea problemelor zilei

Prin natura slujirii sale în mijlocul unei comunități, între oameni cu educație și stări sociale diferite, dar și cu nevoi spirituale diferite, preotul este obligat să fie pregătit să răspundă la cele mai diverse probleme și întrebări legate atât de aspectele sufletești ale existenței omului, cât și de cele culturale, educaționale, sociale, economice etc. „*Experiența proprie trebuie luminată, îmbogățită, îndrumată și de multă lectură. Mai mult ca activitatea propovăduitoare, **pastorația cere lectură continuă. Iar lectura cea mai potrivită aici sunt studiile de analiză a sufletului, fie în formă științifică, fie în formă literară. Studii de pastorală, și memorii de-ale preoților cu experiență (...)**”¹⁰⁵. „Un suflet în care **cultura religioasă nu se ține la pas cu progresul culturii de celălalt fel, se aseamănă cu o țarină în care planta cea mai nobilă este coplesită de alte plante. Funcția culturală a preoțimii este în mod covârșitor una cu funcția ei spirituală. Ea zidește în cultură sufletele întrucât***

103. *Ibidem*, p. 306.

104. *Ibidem*.

105. *Idem*, *Problema păstoririi sufletești*, p. 1-2.

*le zidește în duhul și adevărul creștin. (...) Funcția culturală a preoțimii este o nouă și mare latură a pastorației ei: răspândirea neobosită a cuvântului creștin prin grai și scris*¹⁰⁶.

Între știința teologică și ce profană, preotul va face mereu un drum prin care, așa cum ne sfătuiește Sfântul Vasile cel Mare, asemenea albinei, va culege învățăturile și cunoștințele necesare pentru a atrage sufletele la Hristos, pentru a le oferi hrana duhovnicească necesară urcării pe treptele desăvârșirii, dar și pentru a combate pe cei ce nu se sfiesc să atace pe față sau prin diverse subterfugii învățătura de credință a Bisericii ortodoxe și, mai ales, trăirea unei autentice și sănătoase legături cu Dumnezeu: „*Preotul trebuie să stea în tot momentul treaz și înarmat cu armele spirituale cele mai perfecte, făcând uz continuu când de o învățătură, când de alta. Pe vremuri viața poporului nostru curgea liniștită, simplă, fără noutăți tulburătoare, în permanent aceeași matcă seculară. (...) momentul actual ne cere o preoțime bine pregătită și luptătoare fără încetare pe atâtea fronturi ale vieții. Preotul trebuie să cunoască perfect doctrinele sociale și să fie în stare să le combată când sunt ostile creștinismului; el trebuie să cunoască doctrinele sectare și mijloacele de-a le combate. Dar pentru aceasta trebuie să cunoască Sfânta Scriptură și să fie neobosit în propaganda și antipropaganda lui. Preotul trebuie să smulgă lumea din indiferentismul religios și din păgânismul moral printr-o propovăduire zeloasă, printr-o încălzire a sufletelor la ocazii obștești și în nenumăratele împrejurări de contact individual. Spre aceasta se cere ca preotul să pătrundă și prin studiu teoretic în tainele cele mai adânci și mai variate ale sufletului omenesc, ca să știe să nimerască ușor cauza și leacul multiplelor boli sufletești de azi. (...). Preotul trebuie să fie, în toate frământările și preocupările complicate ale vieții de azi, farul care salvează prin lumina ce-o știe arunca pe toate întinderile ei*¹⁰⁷.

106. Idem, *Funcția culturală a preotului astăzi*, în „Telegraful român”, an LXXXVI (1938), nr. 25, p. 1

107. Idem, *Suferințele tagmei preoțești*, în „Telegraful român”, an LXXXIV (1936), nr. 8, p. 2.

*14.4. Apelul la experiența Bisericii.
Sfătuirea cu ierarhul
și cercetarea preoților cu bun nume*

Nicio clipă preotul nu trebuie să uite că „lucrează în tot timpul ca **delegat al Bisericii, mai concret, al ierarhului lui. Încă apostolii, oricât fuseseră chemați de Domnul fără mijlocirea unor organe văzute, se considerau că lucrează ca delegați de soborul apostolilor**”¹⁰⁸. Multa sfătuire și obținerea binecuvântării Chiriarhului în orice inițiativă din parohie reprezintă un principiu de lucru obligatoriu pentru orice slujitor, ce are la bază caracterul ierarhic și sobornicesc al Bisericii. Dacă se menține vie această legătură cu Chiriarhul și cei cu mai multă experiență, desemnați de el pentru a coordona bunul mers al vieții bisericești din eparhie, atunci nu se vor mai ivi nici neînțelegeri, nici ascunderi de realități așa-zis negative, nici inițiative fără temeiuri spirituale și baze solide canonice, statutare sau legale, atunci „(...) **Centrul Eparhial încetează de a mai fi o abstracțiune rece, o ceată de domni care dau porunci și judecă conflictele bisericești. Centrul acesta va fi văzut ca ceea ce este: un izvor duhovnicesc, unde se păstrează învățătura cea adevărată și se dă întregii suflări din eparhie; o vatră unde este caldă grija pentru buna conducere spre mântuire a tuturor credincioșilor. Oamenii încep să simtă importanța lui în conducerea vieții lor sufletești, încep să simtă mai bine firele ce-i leagă pe toți de acel centru, se simt mai solidari cu ei și mai înfrățiți cu cei ce țin de aceeași conducere arhierească**”¹⁰⁹.

*14.5. Jurnalul pastoral
– bilanțul zilnic al slujirii*

Un ultim sfat pe care părintele ni-l oferă în vederea dobândirii de experiență și eficiență în dificila muncă de conducere a sufletelor pe drumul cel bun este și ținerea de către preot a unui jurnal pastoral, în care să se înregistreze cele mai importante activități, cele mai semnificative izbânzi, dar și înfrângeri, formulându-se concluzii de ordin

108. Idem, *Hristos și preotul*, p. 1.

109. Idem, *Școala țărănească religioasă*, p. 1.

general, pornind de la situații particulare. „Prin aceste însemnări **cotidiene**, preotul va fi adus în fiecare seară în situația să **mediteze la ceea ce a făcut peste zi și la ceea ce ar fi trebuit să facă; la ceea ce a făcut bine și se poate continua sau repeta și la ceea ce a făcut rău și trebuie evitat pe viitor**. Își va da mereu seama de lacunele pregătirii sale, căutând să le îndrepte; autocritica aceasta cotidiană, făcută cu sinceritate și cu frica răspunderii în fața lui Dumnezeu, îl va duce tot mai departe spre idealul moral, prin străduințe mereu nedescurajate”¹¹⁰. Peste timp, un astfel de jurnal, dacă este ținut și redactat cu toată răspunderea și seriozitatea, se va dovedi a fi folositor și urmașilor în slujire din comunitatea respectivă, dar și altor preoți mai tineri, lipsiți de experiență.

15. Preotul și familia sa

Un rol fundamental în succesul pastoral îl are în mod evident familia preotului și, în chip special, doamna preoteasă. Adagio-ul paulin „Căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?”¹¹¹ rămâne mereu o deviză și un avertisment pentru orice candidat la Taina Hirotoniei. Având această experiență, a unei familii atașate de viața Bisericii, preotul va putea fi mereu un model pentru credincioșii pe care-i păstorește și pentru familiile lor. Va reuși astfel să le fie aproape, să-i înțeleagă, ca unul care știe ce înseamnă și bucuriile, dar și greutățile vieții de familie, provocările pe care societatea le aduce în fața acesteia. De asemenea, familia preotului trebuie să fie un model pentru toți ceilalți, de împlinire a cuvântului Evangheliei Mântuitorului Hristos, care ne-a avertizat că nu cei ce zic „Doamne, Doamne...” vor intra în Împărăția Sa, ci cei a căror credință este lucrătoare prin iubire. Astfel, preotul „să nu se mulțumească cu împlinirea datoriilor sale de părinte pur și simplu, ci să caute a fi și în mijlocul familiei sale ceea ce e chemat să fie în mijlocul parohiei: **un formator de buni creștini**. (...) preotul e dator, mai mult

110. Idem, *Pentru intensificarea activității pastorale a clerului*, în „Telegraful român”, an LXXXI (1933), nr. 20-21, p. 2.

111. I Timotei 3, 5.

ca oricare alt creștin, să se ridice până la ordinea mai înaltă a educației creștine¹¹². „(...) **copiii preotului să nu trăiască în izolare față de ceilalți copii (...)** idealul spre care trebuie să tindă fiecare preot este: **să fie în toate momentele vieții sale preot; ori de slujește în biserică, ori de călătorește cu cineva, ori de lucrează la ceva împreună cu alții. Niciodată să nu-l părăsească această conștiință. E singurul mijloc care îi aduce și stima și dragostea oamenilor, dar și răsplata dumnezeiască**¹¹³.

Atent și la aspectele materiale ale familiei preotului, la nevoile pe care le presupun prezența demnă în societate a sa și a familiei sale, la dobândirea celor necesare creșterii și educării copiilor și, nu în ultimul rând, la susținerea financiară a interesului acestuia pentru studiu și carte, Părintele Stăniloae lua atitudine, la mijlocul anilor 30, cu privire la neimplicarea Statului român în subvenționarea activității cultelor, în special în salarizarea slujitorilor. Aceștia, spunea părintele, au un rol fundamental în educarea poporului, prin propovăduirea principiilor eterne ale Evangheliei și prin grija permanentă față de nevoile sufletești, dar și materiale ale credincioșilor. „**Dar condițiile actuale ale existenței preoțești sunt jalnice. Ele îi pun tot felul de piedici la studiu și la activitatea pastorală. El n-are cărți, nu-și poate comanda reviste, el nu se poate dedica cu sufletul senin, neapăsător de grijile familiei, operei de ușurare a vieții altora. (...) Să i se dea preoțimii acel minimum necesar unei existențe demne, și apoi să i se ceară, fără menajamente, cu oricâtă asprime, să lucreze neîntrerupt**¹¹⁴.

15.1. Rolul doamnei preotese în pastorație

Evocând rolul maicii preotese în viața parohiei, ca prim-sprijin și împreună-lucrător cu preotul pentru binele enoriașilor, Părintele Stăniloae a împărtășit propria experiență, creionând un portret plin de recunoștință și de respect față de soția sa, doamna Maria Stăniloae. Munca sa de reflecție și adâncire a teologiei patristice nu s-ar fi putut împlini fără sprijinul și jertfa acesteia: „(...) articolele mele „*Telegraful român*”, *eseurile ce mi le cerea Nichifor Crainic pentru revista Gândirea*

112. Pr. Dumitru Stăniloae, *Preotul și familia sa*, p. 1-2.

113. Idem, *Cu și mai multă râvnă!*, p. 1-2.

114. Idem, *Suferințele tagmei preoțești*, p. 2.

*și alte studii de la care soția mea cu rară înțelegere nu mă împiedică, ci la care mă încuraja*¹¹⁵.

La momentul trecerii la cele veșnice a doamnei preotese Maria, Părintele Stăniloae mărturisea, mulțumind pentru cuvântul de suflet rostit de Înaltpreasfințitul Părinte Casian al Dunării de Jos: *„Fără rolul pe care l-a avut în viața mea și în activitatea mea, n-aș fi avut atâta putere și atâta elan, atâta avânt în spiritul meu și atâta imprimare de gândul iubirii față de Dumnezeu și față de oameni, dacă n-ar fi fost ea, care încorporează acest fel de viață, al iubirii. Se bucura când mă vedea că stau la masa de scris și aceasta o priva pe ea de grijile vieții și o făcea să împărtășească o viață de seriozitate alături de mine. Ea se bucura de activitatea mea și orice succes al meu îl considera succes al Bisericii și succes al ei. Și ori de câte ori veneam întristat pentru cine știe ce necaz din afară, ea îmi dădea dreptate mie, fără să-mi mai asculte argumentele.(...) Viața ei a fost o cruce, pentru că am avut de suferit multe de pe urma acestei linii pe care am urmat-o, a liniei drepte pe care am urmat-o. O cruce! Nu a avut niciun alt sprijin. A rămas singură și își purta lipsurile, necazurile și greutățile, cu toată sensibilitatea. Și poate că aceasta a făcut-o să și ajungă să se îmbolnăvească mai curând. Crucea pe care am încercat s-o port eu, la ea a fost o cruce mai accentuată, mai apăsătoare, mai puternică*¹¹⁶.

15.2. Casa și gospodăria preotului

*„Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârful de munte să se ascundă. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*¹¹⁷. O astfel de lumină trebuie să aducă preotul și familia lui față de toți cei din jur. Iar locul cel mai propice pentru această mărturie bună este chiar casa preotului: *„(...) când înșiși sătenii i se adresează de-a dreptul la casa parohială, cerând sfat și îndrumare: buna*

115. Idem, *Iubiții mei frați sibieni!*, apud „Lumina de Duminică”, an IX, nr. 43 (353), 27 octombrie 2013, p. 6.

116. Idem, *Prin moarte spre viață, la adormirea presbiterei Maria Stăniloae*, în „Călăuză ortodoxă”, an IV (1993), nr. 60, p. 6.

117. Evanghelia după Matei 5, 14, 16.

lor primire, din partea preotului care stă bucuros și prevenitor în slujba solicitorilor, va avea efect hotărâtor asupra sentimentelor de cinste și iubire datorate păstorului din partea tuturor parohienilor. Când o casă parohială este des cercetată de cei strâmtorați, e semn învederat că acolo sălășluiește adevăratul om al lui Dumnezeu, om nelacom, înzestrat cu duhovnicească răbdare, cu blândețe, cu bunătate, cu pricepere, prin care poate să înfăptuiască schimbări spre bine și chiar minuni¹¹⁸.

Casa parohială și curtea acesteia trebuie să mărturisească, prin modul în care sunt rânduie, că acolo locuiește un om ales. Gospodăria preotului să reflecte înțelepciunea, chibzuința și bucuria primirii darurilor de la Dumnezeu. „**O gospodărie mai mică, însă perfect ordonată și curată, să se simtă că stăpânul e un om superior. O grădină cu flori și legume cum nu se găsește în tot satul, ca să vină gospodinele să învețe de la maica preoteasă; câteva vite bine întreținute, câteva bucăți de pământ lucrate model și servind ca loturi de experiență pentru tot ceea ce ar vrea preotul să introducă în preocuparea sătenilor (...)**”¹¹⁹ Chiar și în această latură, mai pragmatică, preotul poate să fie pildă pentru restul comunității. Cele dobândite ca rod al muncii sale și a celor din familia sa, vor fi privite ca prilejuri de recunoștință pentru iubirea lui Dumnezeu, care ni se dăruiește chiar și sub forma naturii înconjurătoare, create pentru om și pentru înălțarea sa spirituală: „**(...) să aducă și în activitatea gospodărească o notă care să-l distingă ca preot. I se cere să aibă totdeauna sentimentul oarecărei detașări de bunurile materiale, oarecărei independențe, sentimentul că ar putea, în tot momentul, să se dispenseze de ele, fără a se altera în fondul personalității sale (...)**”¹²⁰

Obiceiurile de muncă fizică, de cultivare a pământului este necesar a fi deprinse încă de pe băncile seminarului. Părintele Stăniloae deplângea la vremea sa o stare care, din păcate, se perpetuează până în zilele noastre: „**E păcat că în școlile teologice actuale nu se află și o oră de economie practică. În mare parte, aceasta e cauza că unii preoți**

118. Pr. Dumitru Stăniloae, *Satul și preotul*, p. 1.

119. Idem, *Gospodăria preotului*, p. 1-2.

120. Idem, *Gospodăria preotului*, p. 1-2.

*tineri disprețuiesc ocupațiile agricole, izolându-se de miezul vieții sătești, sau le practică fără artă și fără silința de-a le pune în slujba pastorației (...)*¹²¹. Se aflau însă în rândul preoților și unii care cădeau în cealaltă extremă, a prea marii implicări în treburile gospodărești, în practicarea agriculturii și a unor meserii incompatibile cu slujirea preotească, drept pentru care părintele atrăgea atenția că „(...) **altul este destinul preotului decât acela de a se cufunda în noianul preocupărilor unei vieți de suprafață, în grijile, fără larg orizont spiritual, de a adăuga în toată ziua încă ceva la patrimoniul material al familiei, în ritmul fără respirație al alergăturii întregii lumi din sat**”¹²².

16. Preotul și frații întru slujire

Relațiile dintre slujitori trebuie să fie dintre cele mai bune, spune Părintele Stăniloae. Pentru a avea roade bogate în păstoria credincioșilor, preoții trebuie să fie uniți în aceeași dorință de a urma lui Hristos, de a împlini poruncile Sale. „**Dacă preoția este aceeași în toți, prin ce se deosebește preotul de preot? Prin identificarea mai deplină sau mai puțin deplină a vasului său omenesc cu preoția din el, care este însuși izvorul mântuitor din Iisus Hristos**”¹²³. Împrumutând unul de la celălalt ceea ce este bun și folositor, renunțând la tentația de a observa doar greșelile sau scăpările celuilalt, se va întări și comuniunea, dar și puterea mărturisitoare a corpului sacerdotal. „**Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați, și cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura**”¹²⁴, ne amintește mereu cuvântul Evangheliei. „(...) **defectele să ni le remarcăm între noi în spiritul blândeții și al discreției, iar îndemnurile spre un mai bine care rămâne pururi posibil să le facem mai mult în formă pozitivă decât negativă, mai mult zugrăvind chipul spre care tindem decât indicând, cu rictusul scepticismului sau cu veninul invidiei, ceea ce nu s-a realizat încă**”¹²⁵. „(...) trebuie să ne tratăm cu indulgență și dragoste reciprocă (...). **Prietenia și unificarea sufletească nu**

121. *Ibidem*.

122. *Idem, Unui preot tânăr*, p. 2-3.

123. *Idem, Păstorii de suflete*, p. 1.

124. *Evanghelia după Matei 7, 2*.

125. *Pr. Dumitru Stăniloae, Energiile preoțești în plină desfășurare*, p. 1.

*se fac scoțând mereu la iveală deosebirile, ci privindu-se reciproc bunele calități, demne de imitat*¹²⁶.

În loc de încheiere

Doamna Lidia Stăniloae își amintește că Părintele Stăniloae „*repetă deseori, că viabilitatea credinței în Biserica Ortodoxă, modul direct în care e ea trăită de către popor, concret, nu prin dogme și definiții departe de sufletul omenesc, se datorește în bună măsură faptului că preotul cunoaște din propria experiență viața de familie, cu bucuriile, cu durerile, cu sacrificiile pe care ea le comportă. Fiind preot, e și om ca toți ceilalți și poate sesiza mai bine realitatea în care trăiesc credincioșii săi. Nu rămâne undeva, la o parte, observator imparțial al slăbiciunilor și problemelor, cercetător rece, neimplicat în durerile pe care e chemat să le aline, în bucuriile pe care e chemat să le înțeleagă.*

*Și tata a fost un asemenea om. Dincolo de inteligența, erudiția, puterea de muncă, toate acele calități tipice pentru un mare gânditor și cărturar, el a fost o ființă umană în cel mai nobil înțeles al cuvântului, cald, duios, exemplu de devotament și dăruire. Pentru toți oamenii cu care a venit în contact și pentru care a înțeles că odată cu darul preoției, primise și o mare răspundere în fața Domnului. Dar și pentru cei apropiați lui, pentru familia pe care a iubit-o mai presus de orice*¹²⁷.

Unul dintre exegeții și analiștii structurilor de profunzime ale operei Părintelui Dumitru Stăniloae, părintele benedictin Maciej Bielawski scria în teza sa de doctorat – într-un spirit ne-inflama(n)t și plin de discernământ – că: „*Părintele Dumitru Stăniloae a trăit 90 de ani – o viață de om care a acoperit aproape în întregime secolul XX al Europei. (...) A fost martor la diverse momente distructive care au trecut peste continentul nostru, în veacul XX, de la fascismul naționalist la comunismul totalitar. A făcut experiența manipulărilor politice apărute după cel*

126. Idem, *Misiunea studenților teologi*, în *Telegraful român*, an LXXXI (1933), nr. 74, p. 1.

127. Lidia Stăniloae, *op. cit.*, p. 388.

de-Al Doilea Război Mondial, și care au afectat țările Europei centrale și pe creștinii de cele mai diferite confesiuni. A fost nevoit să reflecteze la consecințele antropologice ale acestor evenimente. În acest context, spectacolul unei persoane mergând la izvoarele credinței creștine și încercând să reflecteze și să comunice conținutul lor oamenilor ce participă la drama istoriei moderne e impresionant. Instructivă e de asemenea și observarea unora dintre erorile privind imperfecțiunile acestui gen de personalitate. Numai într-o astfel de perspectivă gândurile părintelui Stăniloae rămân fidele și creatoare”¹²⁸.

La aceasta să adăugăm, drept corolar, invitația domnului Teodor Baconsky: „(...) **să-l iubim pe acest mare spirit. Și nu ne vom demonstra prețuirea față de memoria sa decât dacă vom reuși să-l studiem cum se cuvine, scutindu-l totodată de omagiul unei clasicizări sepulcrale**”¹²⁹.

Bibliografie selectivă

Bielawski, Maciej, *Părintele Dumitru Stăniloae – o viziune filocalică despre lume*, Editura Deisis, Sibiu, 1998.

Dumitru Stăniloae sau paradoxul teologiei, ediție îngrijită de Teodor Baconsky, Bogdan Tataru-Cazaban, Editura Anastasia, București, 2003.

Nicolescu, Costion, *Teologul în cetate. Părintele Stăniloae și aria politicii*, Editura Christiana, București, 2003.

Părintele Dumitru Stăniloae – mărturii și evocări, ediție îngrijită de arhim. Timotei Aioanei, preot Nicoale-Cristian Cădă, Editura Cuvântul Vieții, București, 2013.

Stăniloae, pr. Dumitru, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2004.

Idem, *Cultură și duhovnicie. Articole publicate în „Telegraful român”*, Editura Basilica, București, 2012.

Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Editura Basilica, București, 2013.

Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Basilica, București, 2013.

Stăniloae, pr. Dumitru, Dumitrescu, Sorin, *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, Editura Anastasia, București, 1992.

Stăniloae, pr. Dumitru, Costa de Beauregard, M.-A., *Mică dogmatică vorbită (dialoguri la Cernica)*, Editura Deisis, Sibiu, 2007.

128. Maciej Bielawski, *Părintele Dumitru Stăniloae – o viziune filocalică despre lume*, Editura Deisis, Sibiu, 1998, p. 71.

129. Teodor Baconsky, *Dumitru Stăniloae și capcana clasicizării*, în „Dumitru Stăniloae sau paradoxul teologiei”, p. 29.

Stăniloae, Lidia, *Lumina faptei din lumina cuvântului*, Editura Humanitas, București, 2000.

Notă: Referințele bibliografice privind *articolele* scrise de Părintele Dumitru Stăniloae în periodicul „*Telegraful român*” de la Sibiu în perioada 1930-1993, au fost extrase din cele 3 volume „*Cultură și duhovnicie. Articole publicate în «Telegraful român»*”, apărute la Editura Basilica, București, 2012. Pentru a simplifica aparatul critic, am renunțat la indicativul *cf.*, cei interesați putând consulta pe larg articolele respective prin mijlocirea volumelor sus-menționate.